

Sulat kanu Manga
Taw sa Ruma

Bismillah Sir-Rahman Nir-Raheem

Assalamu Alaikum Warahmatullahi Ta'ala Wabarakatuh

Su nia a sulat na inisulat'u mama a bedtuan sa Bulus a pinamili nu Isa al-Masih sa ukit a kinabpapayag'in lun ka enggu makapayag su Mapia a Tutuma kanu manga taw. Lu i nia pakatumpa kanu lumpukan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Ruma. Su kinasulat'i Bulus sa nia na sia kanu pageletan nu manga lagun a 50 taman sa 54 ulian nu kinambata kanu Isa al-Masih.

Na nakadalem kanu nia a sulat su kahanda ni Bulus a makakap'in su 'bpamaginugut sa dalepa a Ruma ka enggu nin silan makapagkabagel enggu makasabpet'in kanilan su ukit a kapaginugut a sia makanggulalan kanu kasalig.

Pegkiugan ni Bulus papegkalendem kanu manga taw sa Ruma i langun na taw na mindusa, dala isa bu a ikelas sia kanu adapan nu Kadenan ka mindusa langun su taw enggu dala isa bu a makagaga magikelas kanu ginawa nin. Langun na taw na pakanasisita sa kalipuasan sia kanu Kadenan.

Nakadalem bun kanu nia a sulat i dala taw a makatimbang sa ikelas sa kanggulalan nin sa kasuguan nu Kadenan ka dala man taw a makatalutup enggulalan kanu langun nu kasuguan. Ugaid'a makatimbang sa ikelas su taw amaika aden salig'in a mana bun su Nabi Ibrahim a initimbang sa ikelas sabap kanu salig'in dikena sabap kanu kinanggulalan nin kanu kasuguan. Na su kasuguan na nia ba i pebpagilay sa baladusa su taw. Na makatimbang sa ikelas su taw amaika aden salig'in kanu Isa al-Masih ka su Isa al-Masih man su nabputusan nu kasuguan kagina sia nakanggulalan sa lekanin su kalipuasan.

Na nakadalem bun sia i su taw a initimbang sa ikelas na dait a maguyag-uyag sa ukit a kapaguyag-uyag a dait kanu taw a initimbang sa ikelas. Na di den wagib a italus'in pan su kabaladusan a galebek ka dikena den sekanin ulipen nu kabaladusan ka ulipen den sekanin nu Kadenan taman sa nia den pendatu sa lekanin na su Suti a Ruh nu Kadenan.

Nakadalem bun sia su pantag kanu kinapamili nu Kadenan kanu manga taw nin a su manga taw a Israil enggu su kinakias'ilan a sabapan na kinasabpet'u kalipuasan kanu manga taw a dikena-Yahudi sia makanggulalan kanu kasalig'ilan kanu Isa al-Masih. Ugaid'a mauma bun i timpu a embalingan bun su manga taw a Israil kanu Kadenan taman sa malipuas bun silan.

Ruma 1

Su Salam

1 ¹Salam sa lekanu. Saki si Bulus a ulipen nu Isa al-Masih a napamili nin a masugu nin. Na inisenggay aku nu Kadenan a makapangusiat kanu Mapia a Tutuma^a a ebpun sa lekanin. ²Na su Mapia a nia a Tutuma na inibpasad den nu Kadenan kanu nangauna pan a timpu sia nakanggulalan kanu manga nabi sia kanu Suti a Kitab. ³⁻⁴Na makapantag su nia kanu Tunggal'in a su Isa al-Masih a Mapulu tanu. Na nabaluy sekanin a manusia sia nakanggulalan kanu kinambata lun nu tupu nu Nabi Daud^b enggu talanged sekanin a Barakat a Tunggal'u Kadenan sia kanu kinambibiag'in 'bpaluman sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. ⁵Na sia nakanggulalan sa lekanin na natalima nami su limu sa kinabaluy nin sa lekami a masugu nin. Ka nia nin pigkahanda na kanu langun nu bangsa na aden makapaginugut sa lekanin sia makanggulalan sa kasalig lun ka enggu mapugi su ingala nin. ⁶Na isa kanu bun kanu manga taw a napamili a malusud kanu Isa al-Masih. ⁷Na su langun nu a napamili a san sa Ruma a ipegkalimu nu Kadenan enggu nasuti sabap kanu Isa al-Masih na san sa lekanu su da idsan nin a limu enggu kalilintad a ebpun kanu Ama tanu a su Kadenan^c enggu kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kahanda ni Bulus sa Kabpelu nin sa Ruma

⁸Nia muna-muna na pedsukul-sukul aku kanu Kadenan sabap sa lekanu sia makanggulalan kanu Isa al-Masih, kagina su salig'ua na 'gkakineg den kanu embala-bala sa dunia. ⁹Na su Kadenan a penggalebekan ku sa senep sa atay sia pakanggulalan kanu kabpangusiat ku kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Tunggal'in na

---

^a **1:1 Su Mapia a Tutuma** na pantag kanu pinangaden nu Kadenan a kalipuasan nu manga taw kanu kabaladusan nilan sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Mapia a Tutuma sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

^b **1:3-4 Su Nabi Daud** a nia na sekanin su badtug sa langun a datu nu manga taw a Israil. Na inibpasad'u Kadenan i isa kanu tupu nu Daud i pandatun nin taman sa taman. Na nia ibedtu kanu datu a entu a su tupu nu Daud na *Masih*.

^c **1:7 Ama tanu a su Kadenan** Su langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama tanu a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtau kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 1

sekanin i saksi sa tatap ku sekanu ibpangeni-ngeni. ¹⁰Na tatap ku bun ibpangeni-ngeni i sugutan den nu Kadenan i makasan aku sa lekanu ¹¹ka 'gkalilinian ku den a benal i makapagilaya ku sekanu ka enggu ku makasampay sa lekanu su palihala a ebpun kanu Suti a Ruh a makapagkabagel sa lekanu ¹²atawa ka makagkabagel sa lekitanu sia makanggulalan kanu salig tanu sa lekanin.

¹³Manga lusud ku sa tian, papegkatawan ku sa lekanu i nakapila aku den pegkahanda sa kasan ku sa lekanu ugaid'a di aku pakabaluy sabap sa aden pan pamakaungen sampay saguna. Nia ku kiug na makaunga sa mapia su kasan ku sa lekanu a mana bun su pinggula ku kanu manga ped pan a manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁴Na nakabpaliugat man sa laki i kapangusiat ku kanu Mapia a Tutuma kanu manga taw a magidsan pan i nakasabut atawa ka dala makasabut, nakapangagi atawa ka dala makapangagi. ¹⁵Na namba i sabap'in i kapegkiug ku a benal sa kapangusiat ku kanu Mapia a Tutuma san sa lekanu a san sa Ruma.

¹⁶Ka di ku man a benal ikaya su Mapia a Tutuma ka nia ba man su kapegkagaga nu Kadenan a makapalipuas kanu apia entain a semalig sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁷Kagina sia kanu Mapia a Tutuma na nakapayag su ukit'u Kadenan sa katimbang'in sa ikelas kanu taw sia sa lekanin. Na sia bu i entu makanggulalan kanu kasalig a mana bun su nakadalem kanu kitab a "Su taw a initimbang sa ikelas sia nakanggulalan kanu kasalig na maaden lun su uyag-uyag a da taman nin."^d

Su Kabaladusan nu Manusia

¹⁸Na inipayag den man nu Kadenan a lu sa sulega su lipunget'in sabap kanu langun nu kamustakilan enggu kadupangan a galebek'u taw a pakaungen sa katuntay kanu bantang. ¹⁹Kagina u ngin i dait a katuntayan pantag kanu Kadenan na mapayag den a benal kanilan, kagina inipayag den sa mapia nu Kadenan i entu kanu taw. ²⁰Iganat pan sa kinapangaden na inipayag den nu Kadenan u entain sekanin sa apia

---

^d 1:17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Habakuk 2 ayat 4. Na su *uyag-uyag a da taman nin* na dikena i nia kakawasan sa dunia ka nia ba su matalima nu taw amaika semalig silan kanu Isa al-Masih. Na apia entain i makatalima kanu nia ba na di den temala sa kasiksan lu sa Mauli a Gay. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu uyag-uyag a da taman nin sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtal* kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 1

nia nin kaaden i di sekanin 'gkailay sa matakapala. Ka sia kanu manga pinangaden nin na mailay nengka su da kapegkapupus'in a kabarakat'in enggu su Kakadenan nin, tembu ba dala man makadawa nu taw kanu Kadenan ²¹ka apia katawan nilan bun i makapantag kanu Kadenan na dala nilan enggi sa puging enggu dala nilan demun edsukul-sukuli ka makin nia nilan pinamagitung na su manga dala katagan nin a galebekan taman sa naawan silan na katuntay kanu ngin i mapia. ²²Na matag'ilan pedtalun i mangategel silan ugaid'a nia nin 'gkaliuwan na dala sabut'ilan. ²³Dala nilan simba su Kadenan a da taman nin enggu da idsan nin i kabarakat'in ka nia nilan sinimba na su pegkakadenanen nilan a pinambuntal'ilan sa manusia atawa ka papanuk, binatang atawa ka manga malanap-lanap a 'gkapupus bun.

²⁴Tembu ba pinadtaday silan nu Kadenan kanu manga maledsik a kiug'u ginawa nilan taman sa pinggula nu uman i isa kanu ped'in su pakayaya a galebek. ²⁵Kagina su kabantang'u Kadenan na sinambian nilan sa kabudtud, nia nilan sinimba na su pinangaden kumin kanu nangaden a dait a entu ba i simban enggu puging taman sa taman, amin!

²⁶Na sabap sa entu na makin silan pinadtaday nu Kadenan sa kakiug'ilan enggalebek kanu pakayaya a kiug'u ginawa nilan. Su manga babay na tinagak'ilan su nakaalus a ukit a kapegkalilinia ka nia nilan den ipegkalilinia na su pagidsan nilan bun a babay. ²⁷Maitu bun ba su manga mama, tinagak'ilan su nakaalus a kapegkalilinia sa babay ka nia nilan den 'gkalilinian na su pagidsan nilan bun a mama. Nia den pegkalilinia na mama den sa mama. Na sabap sa entu na natalima nilan su kasiksan a nakawagib kanilan.

²⁸Na kagina ka dala nilan enggi sa alaga su ngin i makapantag kanu Kadenan na makin mambu silan pinadtaday nu Kadenan sa kanu kapagitung'ilan a di pamakatidtu taman sa di den pakasugat su penggalebeken nilan. ²⁹Napenu-penu silan nu langun nu embalangan na kamustakilan a galebek a mana su kadaluaka, di kasukul, mawag a kahanda, katangalikud, katalibunu, kapamagukag, kasalimbut, kangguniat sa dikena mapia, kapamagedunga, ³⁰kapamelibak, kabensi kanu Kadenan, kamamasela, kasandag, kaambug, kapagitung sa mawag a galebek, di kapalitjala sa lukes, ³¹kada na sabut kanu ngin i mapia, di kasaligan, di malimu enggu dala lat a nanam'in. ³²Na 'gkatawan nilan bun su atulan nu Kadenan sa kanu manga maitu ba a galebekan sa dait

Ruma 1, 2

a matay^e su apia entain a panggula sa maitu ba. Ugaid'a apia ka maitu na dikena nilan bu panggulan su entu ka 'gkapia pan i ginawa nilan kanu ped a manga taw a panggula sa manga maitu ba a galebekan.

Su Wagib a Kukuman nu Kadenan

2 ¹Tembu ba da den makadawa na apia entain a pedsugat sa kawagib kanu ped'in. Ka u ngin man i ipedsugat'engka sa kawagib kanu ped'engka na ipedsugat'engka bun kanu ginawa nengka kagina panggulan nengka bun su ngin i panggulan nilan. ²Na katawan tanu man i su kukuman nu Kadenan na wagib kanu manga taw a panggula kanu manga maitu ba a galebekan. ³Na seka a pedsugat sa kawagib kanu maitu ba a manga taw ugaid'a panggulan nengka bun su panggulan nilan na nia nengka kataw ka mapukas ka kanu kukuman nu Kadenan? ⁴Ngintu, di nengka pakatagu sa ginawa su sangat a kakalimu nu Kadenan, su kasabal'in enggu su katigkel'in? Na di nengka demun 'gkapagitung i su kakalimu nu Kadenan na entu ba i 'bpagagak sa leka sa kadtaubat'engka. ⁵Ugaid'a sabap kanu kategas'u ulu nengka enggu di nengka kadtaubat na makin nengka pakapapangiseg su siksa nu Kadenan sa leka u mauma den su gay a kapagedam'in kanu lipunget'in sia kanu timpu a ipayag den su wagib a kukuman nin. ⁶Na balasan nin man su apia entain sia luyud kanu ngin i pinggalebek'in. ⁷Na makatalima sa uyag-uyag a da taman nin su taw a 'bpaginapas panggula sa mapia enggu nia nin 'gkapaginagkay na mapugi enggu badtugen sekanin nu Kadenan enggu maaden lun su uyag-uyag a da taman nin. ⁸Ugaid'a su taw menem a nia nin bu 'gkapagitung na su ginawa nin enggu dikena nia nin 'bpagunutan su bantang ka nia nin 'bpagunutan na su dikena mapia, na nia nin matalima na su tidtu-tidtu a lipunget'u Kadenan. ⁹Ka apia entain i panggalebek sa kadaluakan na temala sa tidtu-tidtu a kamalasyan enggu kapasang sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹⁰Ugaid'a apia entain menem i panggalebek sa mapia na pugin enggu badtugen sekanin nu Kadenan taman sa lu sa lekanin su kalilintad sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi. ¹¹Kagina su Kadenan na di man mapambidaya. ¹²Ka su

^e 1:32 Su matay sia na nia nin maena na matakapala a kapatay enggu kanarakan.

Ruma 2

taw a pembaladusa a da masakup'u kasuguan nu Musa^f na masugat'a kawagib sa masiksa sa dikena sia luyud kanu kasuguan. Na su taw menem a pembaladusa a nasakup'u kasuguan na masugat'a kawagib sia luyud kanu kasuguan. ¹³Ka nia man ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas na su taw a penggulalan kanu kasuguan dikena su taw a matag bu 'bpamakikineg kanu kasuguan. ¹⁴Na amaika su taw a dikena-Yahudi a dala sa lekanin su kasuguan ugaid'a pakanggulalan nin su kasuguan sia kanu manga galebek'in na mana bun aden sa lekanin su kasuguan. ¹⁵Na pakapailay nin i su kasuguan nu Kadenan na sia kanu pamusungan nin. Su ginawa nin bun mismu i pakapaamad sa entu enggu pedtalu sa mapia atawa ka mawag su penggalebeken nin. ¹⁶Na entu bun ba i pegkandutan nu Kadenan sa kakukum'in sia makanggulalan kanu Isa al-Masih kanu da mapayag a 'gkapamagitung'u manga taw a mana bun su nakadalem kanu Mapia a Tutuma a ibpangusiat ku.

Su manga Yahudi enggu su Kasuguan

¹⁷Na seka a nan a pedtawagen nengka i ginawa nengka sa Yahudi, pedsaligan nengka su kabpaginugut'engka kanu kasuguan enggu ibpemamasela nengka i luyud ka kanu Kadenan, ¹⁸'gkasabutan nengka kun su kahanda nu Kadenan enggu 'gkatawan nengka u ngin i 'gkaalus a manga galebekan kagina napamandu ka kun sia kanu kasuguan ¹⁹taman sa 'gkatalanged'engka sa ginawa nengka i seka i pakaagak kanu manga taw a pamakasibay. Palitan ka kun kanu manga taw a sia kanu kalibutengan ²⁰enggu papedtuntay ka kun kanu manga taw a di gaid mamakatuntay enggu 'bpamandu kanu manga taw a mana wata pamun i itungan nin kagina 'bpaginugutan nengka i su kasuguan a san sa lekanu na lu ba matun su ilemu enggu su kabantang. ²¹Na amaika maitu sa 'gkapamandu nengka su ped a taw na ngintu ka di nengka 'gkapamandu su ginawa nengka? Ibpanandu nengka i di kapanegkaw ugaid'a seka mismu na 'bpanegkaw. ²²Pedtalu nengka i di mapakay a 'gkiuga ugaid'a seka mismu na pegkiuga. Na di nengka bun a benal 'gkalilinian su manga pegkadenanen ugaid'a 'bpamanegkawan nengka su manga walay a pedsimban kanu

---

^f 2:12 Su nalabit sia a *kasuguan nu Musa* na nia ba su kasuguan a inenggay nu Kadenan sia nakanggulalan kanu Nabi Musa.

manga pegkakadenanen. ²³Ibpemamasela nengka i su kasuguan na sia sa lekanu ugaid'a pakapagkaya nengka su Kadenan sabap kanu kapedsungkang'engka kanu kasuguan. ²⁴Ka mana bun man su nakadalem kanu kitab a "Sabap sa lekanu na 'gkasakutu nu manga taw a dikena-Yahudi su ingala nu Kadenan."^g

²⁵Na pembalapantag bu man su inibpaliugat a kapapaletak^h amaika ipenggulalan nu su kasuguan ugaid'a amaika di nu ipenggulalan su entu na su kinapaletak sa lekanu na da bun katagan nin. ²⁶Ugaid'a amaika ka su da mapaletak a manga taw a su dikena-Yahudi ka pakanggulalan nilan su kasuguan na timbang a silan i tidtu a napaletak. ²⁷Na su manga taw a nia a da mapaletak ugaid'a pakanggulalan nilan su kasuguan na pakapailay nilan i 'gkawagiban kanu a nadtalu a napaletak kagina apia san sa lekanu su kasuguan na pedsungkangen nu su entu. ²⁸Ka di man madtalu a Yahudi i taw amaika sabap bu sa nanggulugu nin su entu enggu nadtalu a napaletak. ²⁹Ka nia man tidtu-tidtu a taw a Yahudi na su taw a nabaguⁱ i pamusungan nin sia luyud kanu Suti a Ruh, dikena sia luyud kanu kasuguan. Na su maitu ba a taw na makatalima sa pugi a ebpun kanu Kadenan dikena ebpun kanu manusia.

3 ¹Amaika maitu na ngin ba i kapianan nu kayahudi nu taw? Ngin i kabalapantag'in su kapapaletak? ²Su kayahudi nu taw na madakel bun i kapianan nin. Nia muna-muna sia na su manga Yahudi na silan i sinaligan kanu manga kadtalu nu Kadenan. ³Ugaid'a panun basi amaika su ped kanilan na di 'bpaginugut sa entu? Na ngintu, nia nin maena na kakulangan su katuman nu Kadenan kanu ngin i inibpasad'in? ⁴Dili! Ka apia nia nin man kaaden i endalebut su langun nu taw na matidtu su Kadenan a mana bun su nakadalem kanu kitab a

"Tembu ba pakawagib ka kanu kadtalu nengka enggu seka bun i pakawagib kanu kukuman nengka."^j

^g 2:24 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 5.

^h 2:25 Su **kapapaletak** sa basa a Tagalog na *tuli*. Balapantag a benal i nia ba kanu adat-betad'u manga taw a Yahudi kagina nia ba su inenggay nu Kadenan a tanda nu kapasadan nin kanu Ibrahim. Na sampay saguna na napagadat den nu manga taw a Yahudi i su kapapaletak na tanda nu kapasadan enggu tanda sa isa sekanin a Yahudi. Na madakel pan i kasabutan tanu makapantag sa nia sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab*.

ⁱ 2:29 **nabagu** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *napaletak*.

^j 3:4 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 51 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 3

⁵Na aden a entu na aden edtalu sa “Amaika su kapembaladusa tanu ka labi a pakapailay kanu katidtu nu Kadenan na ngintu, nia nin maena na dikena wagib a siksian tanu nu Kadenan sa entu?” (Na su nia ba na mana bun su manga dalinan nu manusia.) ⁶Dili! Ka amaika maitu na panun pan ba i kakukum’u Kadenan kanu dunia? ⁷Aden a entu menem na aden edtalu sa lekanu sa laki sa “Amaika su di ku katidtu ka pakapailay sa katidtu nu Kadenan taman sa pakaenggay sa lekanin sa pugi, na ngintu ka dait pan a siksian aku nin sa kanu kabaladusan ku?” ⁸Ngintu ka dikena nia edtalun i “Embaladusa tanu ka enggu ’bpeliu su ngin i mapia” a mana bun su kadtalu nu ped a taw a sungkang sa lekami sa maya ta kun sa maitu ba i ibpamandu nami? Na su maitu ba a manga taw na dait kanilan su siksa nu Kadenan.

Da man Taw a Ikelas

⁹Na ngin i kataw nu, sekitanu a manga Yahudi na labi a mapia kumin kanu manga taw a dikena-Yahudi? Dikena! Ka mana bun su nalabit ku a entu a su langun na taw na naulipen nu kabaladusan magidsan pan i Yahudi atawa ka dikena-Yahudi ¹⁰a mana bun su nakadalem kanu kitab a “Da man ikelas a taw, apia sakataw;

¹¹apia sakataw na dala pakatuntay sa ngin i bantang, dala isa bu a ’bpangilay kanu Kadenan.

¹²Langun na taw na nakasibay, nabaluy silan a da den katagan nin. Da den panggula sa mapia, apia sakataw.”^k

¹³“Su ngali nilan na mana minggeba a lebeng; su dila nilan na ’bpagusalen nilan sa kabpamagakal.”^l

“Su bibil’ilan na mana bisa na nipay.”^m

¹⁴“Su ngali nilan na napenu na kapamelawak enggu sakit’a ginawa.”ⁿ

¹⁵“Su ay nilan na adil a benal sa kaangay nin sa kaimatay.

¹⁶Apia endaw silan ’bpawang na kagkaidan nilan su taw enggu mabinasa nilan,

^k 3:10-12 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 14 ayat 1 taman sa 3; 53 ayat 1 taman sa 3 sia kanu Kitab Zabur.

^l 3:13 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 5 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

^m 3:13 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 140 ayat 3 sia kanu Kitab Zabur.

ⁿ 3:14 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 10 ayat 7 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 3

17 di nilan katawan su lalan sa kalilintad.”^o

18 “Da gilek’ilan kanu Kadenan.”^p

19 Na ’gkatawan tanu i su ngin i nakadalem kanu kasuguan na nia nin ’gkasugat na su manga taw a nasakup’u entu ka enggu da makadawa nu apia entain. Na su langun na taw na semangul man sa kukuman nu Kadenan. 20 Na di makatimbang sa ikelas su apia entain a taw kanu Kadenan sia kanu kanggulalan nin kanu kasuguan.^q Ugaid’a sabap kanu kasuguan na kaimamanan nu taw i baladusa sekanin.

Su Ukit a Kaikelas’u Taw

21 Na saguna, na nakapayag den u panun i katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu apia entain sa dikena sia makanggulalan kanu kasuguan. Na naamad bun i entu sia kanu kasuguan a inisulat’u Musa enggu kanu inisulat’u ped pan a manga nabi, 22 sa nia katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu apia entain a mamaginugut na sia makanggulalan kanu kasalig’ilan kanu Isa al-Masih. Ka da den man kambidayan nu taw 23 kagina su langun na taw na mibaladusa, dala ikelas kanu adapan nu Kadenan a suti sa langun. 24 Ugaid’a sabap kanu da idsan nin a limu nu Kadenan a inenggay nin kanu manusia na makatimbang sa ikelas su taw sia makanggulalan kanu kapalipuas’u Isa al-Masih kanilan. 25 Sekanin i sinugu nu Kadenan a mabaluy a kurban asal’a maampun su kabaladusan nu taw sia makanggulalan kanu kinatuga nu lugu nin.^r Na matalima nu taw su kaampun kanilan sia makanggulalan kanu kasalig’ilan sa lekanin. Na pinggula nu Kadenan i entu asal’a makapailay nin i wagib sekanin apia nia nin kaaden i pinalampas’in muna su kabaladusan nu taw kanu paganay sabap kanu katigkel’in. 26 Na pinggula nu Kadenan i entu ka enggu nin pakapailay saguna i wagib sekanin enggu itimbang’in sa ikelas su apia entain a semalig kanu Isa al-Masih.

27-28 Tembu ba da makamamasela tanu ka initimbang tanu sa ikelas dikena sabap kanu kapenggulalan kanu kasuguan ka sabap kanu kasalig

---

^o 3:15-17 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 59 ayat 7 taman sa 8.

^p 3:18 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 36 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

^q 3:20 Su **kanggulalan nin kanu kasuguan** na nia nin maena na dala taw a makatalutup enggulalan kanu kasuguan.

^r 3:25 Su **kinatuga nu lugu nin** na nia nin maena na su kinapatay nu Isa al-Masih.

kanu Isa al-Masih. Na entu ba i 'bpaginugutan tanu. ²⁹Na su Kadenan na dikena bu Kadenan nu manga taw a Yahudi ka Kadenan bun nu manga taw a dikena-Yahudi ³⁰kagina isa bu man su Kadenan. Na ipedtimbang'in sa ikelas su manga taw a Yahudi^s a semalig kanu Isa al-Masih enggu su manga taw a dikena-Yahudi^t a semalig bun kanu Isa al-Masih. ³¹Na amaika maitu na nia nin maena na 'bpagawan tanu sa katagan su kasuguan sabap kanu kasalig? Dikena! Ka makin tanu pan'gkaenggan sa katagan su kasuguan sia makanggulalan kanu kasalig.

Su Nabi Ibrahim i Upaman sa Katimbang sa Ikelas kanu Taw

4 ¹Na nia upaman makapantag sa entu ba na su kaapu-apuan tanu a su Ibrahim. ²Ka mana bu man ka initimbang sekanin sa ikelas sabap kanu pinggalebek'in na aden makamamasela nin. Ugaid'a dikena maitu, tembu ba dala makamamasela nin kanu Kadenan. ³Ka nia man nakadalem kanu kitab na "Su Ibrahim na sinemalig kanu Kadenan. Na sabap sa entu na initimbang sekanin nu Kadenan sa ikelas."^u ⁴Ka upama ka su taw a minggalebek ka nakatalima sa bayad na dikena i entu inenggay sa lekanin ka bayad i entu kanu pinggalebek'in. ⁵Ugaid'a su taw a nia nin pedsaligan na su Kadenan, dikena nia nin pedsaligan su galebek'in na entu ba i ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas, ka su Kadenan man i pedtimbang sa ikelas kanu manga taw a baladusa a pedsalig sa lekanin. ⁶Nadtalu bun nu Nabi Daud i mapia den a benal kanu taw a ipedtimbang'u Kadenan sa ikelas sa dikena sabap kanu manga galebek'in, sa nia nin pidtalu na

⁷"Mapia den a benal kanu manga taw a inampun nu Kadenan su manga galebek'in a mawag taman sa napunas su kabaladusan nin.

⁸Mapia den a benal kanu taw a ipedtimbang'u Kadenan a Mapulu sa da den kabaladusan nin."^v

⁹Na ngintu, su kapianan a nia na kanu manga taw bu a napaletak a su Yahudi? Dikena! Ka apia su manga dala mapaletak a su dikena-Yahudi na

---

^s 3:30 Su **manga taw a Yahudi** sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga taw a napaletak*.

^t 3:30 Su **manga taw a dikena-Yahudi** sia sa basa a Grik na nia nin maena na *manga taw a dala mapaletak*.

^u 4:3 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 6 sia kanu Kitab Taurat.

^v 4:7-8 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 32 ayat 1 taman sa 2 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 4

amung sa entu. Na mana bun su nalabit ku a entu a su Nabi Ibrahim na initimbang'u Kadenan sa ikelas sabap kanu salig'in. ¹⁰Na kanu basi i kinatimbang'u Kadenan sa ikelas kanu Ibrahim? Initimbang sekanin a ikelas unan pan nu kinapaletak lun, dikena ulian nu entu. ¹¹Na su kinapaletak lun na tanda bu i entu sa initimbang den sekanin a ikelas sabap kanu salig'in sa apia kanu timpu a da pan sekanin mapaletak. Na nia kahanda nu Kadenan sa entu na mabaluy sekanin a ama nu langun nu semalig kanu Kadenan magidsan pan i dala mapaletak a initimbang sa ikelas sabap kanu salig'ilan ¹²enggu kanu manga taw a napaletak a sinemalig kanu Kadenan a mana bun su kaapuan tanu a su Ibrahim a sinemalig den unan pan nu kinapaletak sa lekanin.

Su Ukit a Katalima kanu Pasad'u Kadenan

¹³Na dikena man sia nakanggulalan kanu kasuguan i kinatalima nu Nabi Ibrahim kanu pasad'u Kadenan sa ibpusaka nin sa lekanin su sakadunia taman kanu manga tupu nin ka sia nin natalima su entu kanu kinatimbang lun sa ikelas sabap kanu salig'in. ¹⁴Na amaika man ka su manga taw bu a nasakup'u kasuguan i makatalima kanu ipebpsaka nu Kadenan a entu na dala maitu katagan nin su kapedsalig lun enggu su pasad'u Kadenan na dala bun maitu katagan nin. ¹⁵Ka su kasuguan na nia nin man 'gkaunga na kasiksan nu Kadenan. Na dala taw a makasungkang sa kasuguan u dala kasuguan.

¹⁶Namba i sabap'in i su pasad'u Kadenan na sia makanggulalan kanu kasalig ka enggu matalima su entu sa da bayad'in enggu matalanged i matalima i entu nu langun nu tupu nu Nabi Ibrahim a dikena bu kanu manga taw a nasakup'u kasuguan ka apeg den nu manga taw a da masakup'u kasuguan a aden salig'in a mana bun su Nabi Ibrahim. Ka langun tanu man na sekanin i nabaluy a ama tanu sa paginugut, ¹⁷a mana bun su nakadalem kanu kitab a "Baluyn ku seka a ama nu madakel a bangsa."^w Tembu sia kanu adapan nu Kadenan na su Nabi Ibrahim i nabaluy a ama tanu. Su Kadenan a nia a 'bpaginugutan nin na su Kadenan a pakapambibiag kanu namamatay enggu pakapangaden kanu dala. ¹⁸Tembu ba apia nia nin kaaden i da den inam sa mabaluy pan a ama nu manga bangsa su Ibrahim ugaid'a mana i su Ibrahim na

---

^w 4:17 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 17 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

da sekanin kaawi na inam sa tumanen nu Kadenan su inibpasad'in lun a "Mana kadakel'u bitun su mabaluy a tupu nengka."^x ¹⁹Na dala 'gkalubay su salig'in apia nia nin kaaden i su badan nin na malubay den ka manga magatus lagun den i umul'in sa entu. Na su kaluma nin menem a si Sara na di embata. ²⁰Na dala a benal sekanin enggeda-geda sa di matuman su entu a pasad'u Kadenan sa lekanin ka makin pan pegkabagel su salig'in taman sa pebpugin nin pan su Kadenan ²¹kagina masela i inam'in sa kapegkagaga nu Kadenan sa katuman nin sa kanu pasad'in sa lekanin. ²²Tembu ba sabap sa entu a salig'in na initimbang sekanin sa ikelas. ²³Na su nia a kadtalu a "Initimbang a ikelas" na dikena bu sa lekanin ²⁴ka taman den sa lekitanu. Sekitanu na itimbang'u Kadenan sa ikelas amaika semalig tanu sa lekanin a napambibiag 'bpaluman kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²⁵Na minatay su Isa al-Masih sabap kanu kabaladusan tanu enggu pinambibiag bun sekanin 'bpaluman nu Kadenan ka enggu tanu makatimbang sa ikelas.

Su Unga nu Katimbang'u Kadenan sa Ikelas kanu Taw

5 ¹Na kagina ka maitu na sabap sa initimbang tanu den a ikelas sia nakanggulalan kanu salig tanu na nia nin maena na nakambalingan tanu den kanu Kadenan sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. ²Na sabap bun sa lekanin na nalusud tanu den kanu da idsan nin a limu nu Kadenan sia nakanggulalan kanu salig tanu taman sa 'gkagalaw tanu sabap kanu inam tanu sa malusud tanu kanu sigay nin. ³Nia pan liu sa entu, na sia kanu kapedtala tanu sa manga kamalasaan na magalaw tanu kagina katawan tanu i su kamalasaan na nia nin unga na katigkel, ⁴na nia unga nu katigkel na su ula-ula a kabagel a tindeg, na su ula-ula a kabagel a tindeg na nia nin unga na inam. ⁵Na su inam a nia na di 'bpelis kagina pinalangkap den nu Kadenan kanu atay tanu su limu nin a sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh a inenggay nin sa lekitanu.

⁶Ka kanu timpu man a da den kapegkagaga tanu sa kalipuas tanu, na entu bun ba mambu su gay a inadil'u Kadenan sa kanggihad'u Isa

---

^x 4:18 **Mana kadakel'u bitun su mabaluy a tupu nengka** Sia sa basa a Grik na nia nin maena na *mana mamba i mabaluy a tupu nengka*. Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 15 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat a "Tingada ka sa kawang-kawangan enggu bilang ka su manga bitun u magaga nengka, ka su kadakel'u manga tupu nengka na mana su kadakel'u manga bitun."

Ruma 5

al-Masih kanu umul'in asal'a malipuas tanu a manga baladusa. ⁷Na malegen nengka a benal matun i taw a inggihad'in i umul'in apia sabap pan kanu ikelas a taw, apia nia nin kaaden i basi aden bun matun a taw a inggihad'in i umul'in sabap kanu taw a mapia i palangay nin ugaid'a madelag a benal su entu. ⁸Ugaid'a su Kadenan na inipailay nin su limu nin sa lekitanu sia kanu kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in sabap sa lekitanu kanu timpu a baladusa tanu pan. ⁹Na kagina ka nakatimbang tanu den sa ikelas sabap kanu kinatuga nu lugu nu Isa al-Masih na labi a natatalanged tanu i malipuas tanu den kanu lipunget'u Kadenan sia makanggulalan sa lekanin. ¹⁰Ka apia kanu timpu a sungkang tanu pan kanu Kadenan ka inimbalingan tanu nin sa lekanin sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Tunggal'in na labi a natatalanged tanu i malipuas tanu den sabap kanu kinapambibiag lun 'bpaluman. ¹¹Liu pan sa entu, na enggalaw-galaw tanu kanu Kadenan sabap kanu pinggula nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a sabapan na kinambalingan tanu kanu Kadenan.

Su Kambidayan nu Nabi Adam enggu su Isa al-Masih

¹²Na su kadusan na nakatingguma sia sa dunia sia nakanggulalan kanu sakataw a taw. Na nia unga nu kadusan na su kapatay,^y na sabap sa entu na nakatuki su kapatay kanu langun nu taw kagina nakandusa su langun nu taw sabap sa entu ba. ¹³Na unan paman nu kinapangaden kanu kasuguan na sia den sa dunia su kadusan ugaid'a dikena pan i entu pakatimbang sa kasungkang kanu kasuguan kagina dala pan kasuguan sa entu. ¹⁴Ugaid'a apia ka maitu na unan pan nu timpu nu Nabi Musa na mindatu den sa dunia su kapatay apia kanu manga taw a dala embaladusa sa mana kanu kinambaladusa nu Nabi Adam sa kinasungkang'in kanu inisugu nu Kadenan.

Na su Nabi Adam na sekanin su tuladan nu Isa al-Masih a 'bpangingapan a pakauma. ¹⁵Ugaid'a embidaya a benal su ibpangenggay nu Kadenan enggu su kinasungkang ka amaika sabap kanu kinasungkang'u sakataw a taw ka madakel i minatay na labi den a namelapay su limu nu Kadenan kanu madakel a taw sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nu sakataw a taw a su Isa al-Masih. ¹⁶Na su unga

---

^y 5:12 kapatay Su maena nu nia na kapitas kanu Kadenan taman sa taman.

nu limu nu Kadenan a ibpagenggay nin na embidaya a benal kanu unga nu kinandusa nu sakataw a taw. Kagina su kadusan nu sakataw a entu a taw na nia nin unga na kasiksan. Ugaid'a su limu nu Kadenan a ibpagenggay nin na nia nin unga na katimbang sa ikelas kanu taw apia nia nin kaaden i madakel a benal i kinambaladusa nilan. ¹⁷Na amaika su kinambaladusa nu sakataw a taw ka nadsabapan na kinandatu nu kapatay kanu manga taw, na maitu bun ba, sabap bun kanu sakataw a taw a su Isa al-Masih na labi a maaden su uyag-uyag a da taman nin kanu manga taw a makatalima kanu 'bpamelapay a limu nu Kadenan enggu itimbang'u Kadenan sa ikelas.

¹⁸Na nia nin maena na sabap man kanu kinandusa nu sakataw a taw na dait a masiksa su langun nu taw ugaid'a sabap bun kanu kaikelasan a pinggula nu sakataw a taw na makatimbang sa ikelas su langun na taw taman sa maaden kanilan su uyag-uyag a da taman nin. ¹⁹Ka sabap man kanu kinasungkang'u sakataw a taw na madakel i mimbaladusa ugaid'a sabap bun kanu kinabpatiunut'u sakataw a taw na madakel i makatimbang sa ikelas.

²⁰Na guna embuat su kasuguan na makin nangiseg i kapembaladusa ugaid'a u ngin i kabpangiseg'u kapembaladusa na labi den i kabpangiseg'u limu nu Kadenan a ibpagenggay nin. ²¹Tembu ba u ngin i kinandatu nu kabaladusan kanu taw a nia nin unga na kapatay na maitu bun ba i kandatu nu limu nu Kadenan sia kanu kapedtimbang'in sa ikelas kanu taw a nia nin unga na uyag-uyag a da taman nin a sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Bagu a Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

6 ¹Na ngin i madtalu tanu sa entu? Ngintu, makin tanu papanalusen su kapenggalebek tanu sa kabaladusan asal'a mangiseg su kakalimu nu Kadenan sa lekitanu sia makanggulalan kanu kapangampun nin?

²Dili! Ka sekitanu na timbang a minatay tanu den sia kanu kabaladusan tembu di den dait a maguyag-uyag tanu pan sa maitu ba. ³Ngintu, di nu katawan i langun tanu a nasalawatan sia kanu Isa al-Masih na unut tanu bun kanu kinapatay nin? ⁴Nia nin maena na timbang a nakaamung tanu sa lekanin sa kinalebeng lun sia kanu kinapatay nin. Na mana bun kanu kinapambibiag 'bpaluman kanu Isa al-Masih sia nakanggulalan kanu kabarakat'u Kadenan, na maitu tanu bun ba makapaguyag-uyag tanu bun kanu bagu den a uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih.

Ruma 6

⁵Ka amaika nakaamung tanu kanu Isa al-Masih kanu kinapatay nin, na natatalanged a nakaamung tanu bun kanu kinapambibiag lun 'bpaluman. ⁶Na katawan tanu i nakaanut den matay su andang a ula-ula tanu kanu kinapatay nin lu kanu kayu a pinambalawaga ka enggu matebped den kanu badan tanu su kabaladusan asal'a di tanu den maulipen nu entu. ⁷Ka apia entain a taw i minatay den man na napukas den sa kapembaladusa. ⁸Ugaid'a sekitanu a nakaamung kanu kinapatay nu Isa al-Masih na 'bpaginugutan tanu i makapaguyag-uyag tanu a kaped'in. ⁹Ka 'gkatawan tanu i pinambibiag 'bpaluman su Isa al-Masih enggu di den sekanin temala sa kapatay 'bpaluman kagina da den bagel'u kapatay sa lekanin. ¹⁰Na su kinapatay nin a entu na natebped'in su bagel'u kabaladusan tembu di den nasisita a matay pan sekanin 'bpaluman. Na saguna na 'bpaguyag-uyag sekanin sabap kanu Kadenan. ¹¹Tembu ba dait a itimbang'u den i ginawa nu sa minatay kanu den kanu kabaladusan ugaid'a 'bpaguyag-uyag kanu sabap kanu Kadenan sia kanu kinaisa nu kanu Isa al-Masih.

¹²Kagina ka maitu, na di nu den mapandatu su kabaladusan kanu badan nu a 'gkapupus bun ka enggu di kanu den maulipen nu mawag a kiug'a ginawa nu. ¹³Di nu den a benal musal su apia ngin kanu edsiap-siapan nu badan nu sa kanggula sa mawag. Ka makin nia nu enggula na inggihad'u su entu kanu Kadenan a mana bun kanu ngin i nakadait kanu taw a inenggan sa bagu den a uyag-uyag. Ipausal'u i ginawa nu sia kanu Kadenan sa kanggula sa mapia. ¹⁴Ka dikena den man nia pendatu sa lekanu su kabaladusan kagina dikena kanu den sakup'u kasuguan ka sia kanu den nasakup kanu da idsan nin a limu nu Kadenan.

Su Kapaulipen sa Kanggula sa Mapia

¹⁵Na amaika maitu sa dikena tanu den sakup'u kasuguan ka sakup tanu den nu da idsan nin a limu nu Kadenan na ngintu, makin tanu temalus kanu kapembaladusa tanu? Dili! ¹⁶Ngintu, di nu 'gkatawan i ulipen kanu nu apia entain a 'bpaginugutan nu? Na amaika nia nu 'bpagunutan i kabaladusan na nia nin maena na ulipen kanu nu kabaladusan a nia nin unga na kapatay. Na amaika nia nu menem 'bpaginugutan na su Kadenan na ulipen kanu nu Kadenan a nia nin unga na katimbang sa ikelas lu sa lekanin. ¹⁷Na kanu paganay na ulipen kanu nu kabaladusan ugaid'a sukul-sukul kanu Kadenan ka 'bpaginugutan nu

sa senep sa atay su panduan a inipamandu sa lekanu. ¹⁸Na kagina ka napukas kanu den kanu kabaladusan na ulipen kanu den nu kaikelasan.

¹⁹Na sabap sa manusia kanu bu na 'bpagusal aku sa kadtalu a malemu nu katuntayan asal'a katuntayan aku nu. Mana bun su kinapaulipen nu kanu paganay kanu edsiap-siapan nu badan nu kanu mangaledsik a galebek enggu kapenggula sa mawag a nia nin unga na langun na dikena mapia, na saguna na maitu bun ba i kapaulipen nu kanu edsiap-siapan nu badan nu sa kanggula nu sa mapia a nia nin unga na kaikelasan.

²⁰Na kanu timpu a ulipen kanu nu kabaladusan na dala sa lekanu su kanggula sa kaikelasan. ²¹Na ngin ba i napantiali nu kanu entu ba a manga pinggalebek'u a ipegkaya nu saguna? Na nia man unga nu langun nu entu na kapatay. ²²Ugaid'a saguna a napukas kanu den kanu kabaladusan na ulipen kanu den nu Kadenan, na nia unga nu entu na kaikelasan enggu uyag-uyag a da taman nin. ²³Ka nia man bayad'u kabaladusan na kapatay ugaid'a su ibpagenggay nu Kadenan na uyag-uyag a da taman nin sia makanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kapukas kanu Bagel'u Kasuguan nu Nabi Musa

7 ¹Manga lusud ku sa tian a pakatuntay kanu kasuguan, ngintu, 'gkataan nu bun i su taw na nasakup bu nu kasuguan^z taman sa bibiag bu sekanin? ²Nia nin upaman na su 'gkalumaya: Na su babay na taman sa bibiag pan su kaluma nin na nakaiket sekanin lun. Ugaid'a amaika matay den su kaluma nin na napukas den sekanin kanu atulan pantag kanu tiwalayan. ³Tembu ba madtalu a pegkiuga su babay amaika edtampung sekanin sa ped a mama inunta na bibiag pamun su kaluma nin. Ugaid'a amaika minatay den su kaluma nin, na nakapukas den sekanin kanu atulan pantag kanu tiwalayan a nakaiket lun. Na amaika 'gkaluma sekanin 'bpaluman na di den madtalu a pegkiuga sekanin.

⁴Manga lusud ku sa tian na maitu kanu bun ba, napukas kanu den kanu bagel'u kasuguan sia nakanggulalan kanu kinapatay nu Isa al-Masih a pinambibiag 'bpaluman. Na napukas tanu sa entu ka enggu tanu malusud sa lekanin ka enggu tanu makaunga sa mapia kanu

---

^z 7:1 Su nalabit sia a kasuguan na nia ba su kasuguan nu Nabi Musa a inenggay nu Kadenan sa lekanin.

Ruma 7

langun na galebekan sia kanu Kadenan. ⁵Ka gagalu na sia tanu paman kanu andang a uyag-uyag tanu na su mawag a kiug'a ginawa tanu na makin 'bpangiseg sabap kanu kasuguan. Tembu ba pakanggalebek tanu sa galebekan a nia nin unga na kapatay. ⁶Ugaid'a saguna na napukas tanu den kanu kasuguan ka timbang a minatay tanu den kanu entu a nakaulipen sa lekitanu ka enggu tanu makanggalebek sia kanu Kadenan sa dikena den kanu danden a ukit sia kanu kasuguan ka sia den kanu bagu a ukit sia kanu Suti a Ruh.

Su Kasuguan enggu su Kabaladusan

⁷Na ngintu, nia nin maena na mawag su kasuguan? Dikena! Ka u dikena bu sabap kanu kasuguan na di ku katawan u ngin i kabaladusan. Nia nin upaman na di ku katawan i mawag besen su kakiug kanu ngin i aden kanu ped ku amaika dikena bu nadталu sia kanu kasuguan i "Di nu maginagkay su ngin i aden kanu kaped'u."^a ⁸Ugaid'a guna ku katawi i inisapal su entu na su kabaladusan sia sa laki na makin nin inisundul su langun na mawag a kiug'a ginawa sa kanggalebek ku lun. Ugaid'a amaika dala bu man kasuguan na timbang a minatay su kabaladusan. ⁹Na nia ku kataw ka 'bpaguyag-uyag aku kanu dala pan kasuguan. Ugaid'a guna ku katawi su kasuguan na nauyag bun mambu su kabaladusan sia sa laki ¹⁰taman sa timbang a minatay aku. Na su kasuguan a nia a nia nin katagan na katundan kanu taw sia kanu uyag-uyag na nia nin naunga sia sa laki na kapatay. ¹¹Kagina su kabaladusan na inusal'in su kasuguan sa kadulat'in sa laki. Na sabap sa entu na timbang a minatay aku. ¹²Ka nia nin kabantang na suti man su kasuguan enggu su langun na ipedsugu na wagib enggu mapia.

¹³Na ngintu, nia nin maena na su kasuguan a nia a nia nin ipedsugu na mapia na pakatundan sa laki sa kapatay? Dikena! Ugaid'a su kabaladusan i pedtundan sa laki sa kapatay sia nakanggulalan kanu kasuguan taman sa nakatimbang aku man sa minatay. Na natawan tanu man u ngin i kabaladusan enggu ngin i kawag'in su entu sabap kanu kasuguan. ¹⁴Ka katawan tanu bun i su kasuguan na ebpun i nia kanu Suti a Ruh ugaid'a saki na manusia bu a naulipen nu kabaladusan. ¹⁵Di ku 'gkatuntayan su ginawa ku, ka su pegkiugan

^a 7:7 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 20 ayat 17 enggu Diutirunumi 5 ayat 21 sia kanu Kitab Taurat.

Ruma 7, 8

ku panggula na di ku 'gkanggula ugaid'a su di ku 'gkalinian na entu ba i 'gkanggula ku. ¹⁶Na amaika nia ku 'gkanggula na su di ku 'gkalinian na nia nin maena na nakasugat su kasuguan. ¹⁷Tembu ba nia nin kabantang na su kabaladusan a sia sa laki i pedsundul sa laki sa kapenggula sa entu. ¹⁸Ka katawan ku man i dala mapia sia sa kamamanusiay ku ka su 'gkapagitung ku a mapia na di ku 'gkanggula. ¹⁹Dikena nia ku 'gkanggula su mapia a pegkiugan ku panggula ka nia ku 'gkanggula na su mawag a di ku 'gkalinian panggula. ²⁰Na amaika nia ku 'gkanggula na su di ku 'gkalinian na nia nin maena na su kabaladusan a sia sa laki i pedsundul sa laki sa kapenggula sa entu.

²¹Kagina ka maitu na nia su naimamanan ku kanu ginawa ku sa amaika pegkiugan ku panggula i mapia na 'bpagungenen aku nu kabaladusan a sia sa laki. ²²Ka nia man sia kanu ginawa ku na 'gkalinian ku gaid su kasuguan nu Kadenan ²³ugaid'a 'gkasipatan ku i aden ped a bagel a 'gkagedam ku sia kanu ginawa ku a 'bpagungen sa kapenggula ku kanu mapia a 'gkapagitung ku. Na mana aku nabilanggu kanu kabaladusan a nia sia sa laki. ²⁴Duan-duan ku den a taw. Entain ba basi i makapalipuas sa laki kanu nia a kabaladusan a pedtundan sa laki sa kapatay? ²⁵Na sukul-sukul aku a benal kanu Kadenan ka sekanin i minggula sa entu sia nakanggulalan kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Na 'gkailay nu den ba a nia i 'gkambebetad ku. Sia kanu ginawa ku na pegkiugan ku panggula su kasuguan nu Kadenan ugaid'a 'bpagungenen aku nu kamamanusiay ku a pebpagulipen kanu kabaladusan.

Su Taw a 'Bpaguyag-uyag sia Luyud kanu Suti a Ruh

8 ¹Na kagina ka maitu na apia entain i nalusud kanu Isa al-Masih na di den masiksa. ²Kagina sia nakanggulalan kanu Isa al-Masih na su bagel'u Suti a Ruh a 'bpagenggay sa uyag-uyag na pinukas aku nin den kanu bagel'u kabaladusan enggu kapatay. ³Ka su Kadenan den man i minggula kanu di 'gkagaga panggula nu kasuguan sa lekitanu sabap kanu kamamanusiay tanu. Na pinggula nu Kadenan su entu sia nakanggulalan kanu kinasugu nin kanu Tunggal'in^b a pinabpalas'in sa baladusa a manusia ka enggu makagkurban kanu

^b 8:3 Su Tunggal a nalabit sia na su Isa al-Masih.

Ruma 8

kabaladusan nu manusia. Na sia kanu kinanggihad'in kanu badan nin na tinebped'in den su bagel'u kabaladusan ⁴asal'a su wagib a inibpaliugat'u kasuguan na matuman sia sa lekitanu a 'bpaguyag-uyag sa dikena sia kanu kamamanusiay ka sia kanu Suti a Ruh. ⁵Kagina su manga taw a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu kamamanusiay na nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu kamamanusiay. Ugaid'a su manga taw a 'bpaguyag-uyag sia luyud kanu Suti a Ruh na nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu Suti a Ruh. ⁶Na su taw a nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu kamamanusiay na nia nin kabpawangan na kapatay. Ugaid'a su taw a nia nin 'gkapagitung na sia luyud kanu Suti a Ruh na nia nin kabpawangan na uyag-uyag enggu kalilintad. ⁷Kagina su itungan nu taw a sia luyud kanu kamamanusiay na sungkang kanu Kadenan. Na dikena nia nin 'gkapaginugutan su kasuguan nu Kadenan kagina di nin man a benal magaga i kapaginugut'in sa entu. ⁸Na su maitu ba a taw na di makasuat kanu Kadenan.

⁹Ugaid'a sekanu na dikena kanu den luyud kanu kamamanusiay ka sia kanu den luyud kanu Suti a Ruh kagina su Ruh nu Kadenan na san den sa lekanu taman sa pedtapiden kanu nin. Ka amaika dala kanu taw su Ruh nu Isa al-Masih na dikena sekanin lusud kanu Isa al-Masih. ¹⁰Ugaid'a kagina ka san den sa lekanu su Isa al-Masih na apia timbang a minatay den su badan nu sabap kanu kabaladusan na bibiag kanu bun sia luyud kanu Ruh sabap sa initimbang kanu den sa ikelas'u Kadenan. ¹¹Na amaika su Ruh nu napambibiag kanu Isa al-Masih ka pedtapid den sa lekanu, na su entu ba a napambibiag 'bpaluman sa lekanin na pambibiagen nin bun 'bpaluman su badan nu a 'gkapupus bun sia makanggulalan kanu Suti a Ruh nin a san den sa lekanu.

¹²Tembu ba manga lusud ku sa tian, dikena den nakabpaliugat sa lekitanu i kapaguyag-uyag sia luyud kanu kamamanusiay. ¹³Ka amaika maguyag-uyag kanu pamun sa maitu ba na nia nu kabpawangan na kapatay. Ugaid'a amaika tebpeden nu den su galebekan a kamamanusiay sia makanggulalan kanu Suti a Ruh na makapaguyag-uyag kanu. ¹⁴Ka apia entain a taw i pendatuan nu Suti a Ruh nu Kadenan na entu ba i nabaluy a manga wata nu Kadenan. ¹⁵Kagina dikena man nia nu natalima a endatu sa lekanu su gilek ka nia nu natalima na su Ruh a minaluy sa lekanu sa wata nu Kadenan. Tembu ba mapakay den a matawag tanu su Kadenan

Ruma 8

sa Ama.^c ¹⁶Na su Suti a Ruh demun i pebpagamad sia kanu ginawa tanu sa nabaluy tanu den a wata nu Kadenan. ¹⁷Na amaika nabaluy tanu den a wata nu Kadenan, na isa tanu den a pebpusakan nu Kadenan a kaped'u Isa al-Masih a pebpusakan nin. Na nia dait na maped tanu nin bun kanu kamalasyan nin ka enggu tanu makaampit kanu sigay nin.

Su Sigay a Maampit'u manga Taw a Nalusud kanu Isa al-Masih

¹⁸Ka sia sa laki, na su manga kamalasyan tanu sa saguna a timpu na di makatimbang kanu maampit tanu a sigay kanu mangauma a timpu. ¹⁹Ka apia su manga pinangaden na pakapagingapa a benal sa kapayag kanu manga taw a nabaluy a wata nu Kadenan. ²⁰Kagina su langun man nu pinangaden na da makatalutup kanu ngin i pinangadenan kanilan sa dikena sa kanilan a kiug ka entu ba i kahanda nu nangaden kanilan. Na lusud sa kanu kahanda nu nangaden su inam ²¹sa ilipuas su langun na pinangaden sia kanu kapegkaledak'ilan taman sa makaamung silan kanu naampit a sigay nu manga taw a nabaluy a manga wata nu Kadenan. ²²Na katawan tanu i sampay saguna na su langun na pinangaden na 'gkapasangan a benal a mana nia nin kalagidan na su kapasang'u masakit a 'bpelumpak kanu pembata a babay. ²³Na dikena bu su manga pinangaden a entu i pedtala sa maitu ka apia sekitanu a nakatalima kanu muna-muna a inenggay nu Kadenan a su Suti a Ruh na pedtala bun sa maitu ba gagalu na kabpagingapa tanu kanu katebus kanu badan tanu taman sa matalutup su kinabaluy sa lekitanu sa wata nu Kadenan. ²⁴Na entu ba i inam tanu iganat sa kinalipuas sa lekitanu. Na di madtalu a inam su entu amaika 'gkailay tanu den, ka entain pan besen i taw a edtalu sa 'gkainam'in su entu amaika 'gkailay nin den? ²⁵Ugaid'a nia man madtalu a 'gkainam na su di pan 'gkauma enggu 'bpagingapan tanu sa aden katigkel'in.

²⁶Na liu pan sa entu, na pedtabangan tanu nu Suti a Ruh sia kanu kalubayan tanu. Ka di tanu man 'gkatawan u ngin i dait a

---

^c **8:15 Ama** Su Ama sia na su Kadenan. Langun nu taw a 'bpaginugut kanu Kadenan na mapakay a edtalun sa nabaluy a wata nu Kadenan. Na mapakay a tawagen nu 'bpamaginugut kanu Kadenan sa Ama su Kadenan kagina sekanin bun i nabpunan nu langun-langun enggu sangat a malimu sekanin a mana bun su kakalimu nu ama kanu wata nin. Madakel pan i kasabutan tanu makapantag kanu Ama a su Kadenan sia kanu *Maena nu Mangadalem a Kadtalu kanu Kitab* a mailay kanu kapupusan nu nia a kitab.

Ruma 8

ibpangeni-ngeni tanu, na su Suti a Ruh den i 'bpangeni kanu langun na pangeni-ngeni tanu a di tanu den 'gkadtalu. ²⁷Na su Kadenan a pakailay kanu dalem'u atay tanu na 'gkasabutan nin bun su 'bpangenin nu Suti a Ruh kagina u ngin i 'bpangenin nu Suti a Ruh kanu sinuti nin na luyud bun kanu kahanda nu Kadenan.

²⁸Na katawan tanu man i langun na manggula na pegkahandan nu Kadenan i nia nin kabpawangan na kapianan kanu apia entain a pegkalimu lun a pinamili nin sia luyud kanu kahanda nin. ²⁹Ka kanu paganay paman na katawan nin den man u entain i pinamili nin. Na inisenggay nin den silan a makailing kanu Tunggal'in, ka enggu su Tunggal'in i mabaluy a pagkakan kanu langun nu 'bpamaginugut a mana edsusuled. ³⁰Na su manga inisenggay nin na entu ba su manga inenggat'in sa kapaginugut. Inenggan nin sa ukit a makatimbang sa ikelas kanu adapan nin su silan ba a entu a manga inenggat'in. Na su silan ba a entu a initimbang'in sa ikelas na paampiten nin kanu sigay nin.

Su Limu nu Kadenan

³¹Na ngin pan ba i madtalu tanu pantag kanu langun nu nia? Amaika su Kadenan ka sia sa lekitanu na entain ba i makagaga semungkang sa lekitanu? ³²Na amaika su Tunggal'in ka da nin idsingit ka makin nin inenggay sabap sa lekitanu langun, na nia nin pan a entu pakadsingit sa lekitanu su apia ngin a nasisita tanu? ³³Na entain ba man i makasugat sa lekitanu sa kawagib a pinamili nu Kadenan? Ka su Kadenan demun i minaluy sa lekitanu sa ikelas. ³⁴Na da den makadtalu sa nawagiban tanu kagina su Isa al-Masih den i minatay sabap sa lekitanu.^d Ugaid'a dikena entu bu, ka pinambibiag sekanin 'bpaluman enggu lu sekanin saguna kanu kawanan nu Kadenan enggu sekanin i 'bpamagelet sa lekitanu kanu Kadenan. ³⁵Na entain ba man i makapabpitas sa lekitanu kanu limu nu Masih? Apia su kapasang, kalidu na ginawa, kapamungkaid atawa ka kaimatay sa lekitanu, kanggutem, kamiskin enggu apia ngin a makagkaid na di makapabpitas sa lekitanu. ³⁶Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

---

^d 8:34 su Isa al-Masih den i minatay sabap sa lekitanu Nia nin maena na su Isa al-Masih i minatay asal'a maampun su kabaladusan tanu kagina nia bayad'u kabaladusan na kapatay.

“Sabap sa leka na uman-uman gay kanu kagagabian
na mana kami pedsangul sa kapatay,
mana kami bun bili-bili a pedsumbalin.”^e

³⁷Ugaid’a apia ka maitu i ’gkanggula tanu na subela-subela pan i kapanaban tanu sa kanu langun nu entu sia makanggulalan kanu pegkalimu sa lekitanu. ³⁸Ka nasisigulu ku man i apia su kapatay, su kauyag, su manga malaikat, su ’bpamegkamal a di ’gkangailay, su sagugunay a ’gkanggula atawa ka su di pan ’gkauma, su aden manga bagel’in ³⁹taman sa u ngin i aden kanu kawang-kawangan enggu kanu didalem’u lupa apeg den nu langun nu pinangaden na di makapabpitas sa lekitanu kanu limu nu Kadenan a sia kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

Su Kinapamily nu Kadenan kanu manga Tupu nu Israil^f

9 ¹Su Isa al-Masih i pakailay sa su pedtalun ku a nia sa lekanu na benal sa ginawa ku. Dikena i nia kalebutan ka su Suti a Ruh demun a sia sa laki i napaamad lun i entu sa ²sangat man a ’gkalidu i ginawa ku taman sa da den pinda nin i kapegkalingasa nu ginawa ku ³⁻⁴sabap kanu di kabpaginugut’u manga lusud ku sa tian a manga taw a Israil kanu Isa al-Masih. Ka u mapakay bu man na saki den i isinta nu Kadenan enggu makapitas kanu Isa al-Masih asal bu na malipuas silan. Na silan ba a nia a manga taw i pinamily nu Kadenan a binaluy nin a manga wata nin enggu inipailay nin kanilan su sigay nin. Aden manga kapasadan nin kanilan taman sa inenggay nin kanilan su kasuguan. Napamandu silan sa tidtu a ukit sa kasimba taman sa aden manga pasad’u Kadenan kanilan. ⁵Na katupuan nilan su manga badtug a kalukesan^g enggu sia sa kanilan nakanggulalan su kinasia nu Masih sa dunia. Na pugin sekanin a Kadenan taman sa taman a labi a pegkakataw kanu langun-langun, amin.

⁶Na dikena nia nin maena i su da kasalig’u manga lusud ku sa tian a manga taw a Israil na da matuman su pasad’u Kadenan. Ka dikena langun a nadtalu a taw a Israil na taw nu Kadenan ⁷enggu dikena langun na nadtalu a ebpun kanu Ibrahim na tupu nu Ibrahim ka nia nakadalem

^e 8:36 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 44 ayat 22 sia kanu Kitab Zabur.

^f 9:0 Su Israil sia na nia bun ba su *Nabi Yakub* enggu nabaluy bun a ngala nu dalepa sampay saguna. Su *Tupu nu Israil* na silan bun su manga taw a Yahudi.

^g 9:5 Su **manga badtug a kalukesan** sia na su Nabi Ibrahim, Iskak enggu Yakub.

Ruma 9

kanu kitab na “San makanggulalan kani Iskak su manga tupu a inibpasad ku sa leka.”^h 8 Nia nin maena na dikena langun nu muliataw nu Ibrahim na nabaluy a wata nu Kadenan ka nia bu nabaluy a manga wata nu Kadenan na su manga muliataw bu a sia naluyud kanu inibpasad’u Kadenan. 9 Kagina nia pasad’u Kadenan na “Embalingan aku sa maya bun ba a timpu sa mauma a lagun, na si Sara na kaadenan den na wata-mama.”ⁱ

10 Na dikena entu bu, ka maitu bun ba i kadtalu nu Kadenan pantag kanu Ribika kanu timpu a kinagkagingay nin kanu leping a wata nin kanu kaluma nin a si Iskak a katupuan tanu. 11-12 Na unan pan nu kambata kanu leping a si Yakub enggu si Isaw, na pidtalu den nu Kadenan kani Ribika i “Na mapanunugu nu ali su kaka nin.”^j Na su kinadtalu nu Kadenan kanu nia na kanu timpu a dala pan nanggalebek’ilan a mapia atawa ka mawag asal’a mailay i su kapamilya nu Kadenan na dikena sia luyud kanu galebek’u manusia ka sia luyud kanu ngin i kiug’u Kadenan, 13 a mana bun su nakadalem kanu kitab a “Inikalimu ku si Yakub ugaid’a si Isaw na dikena.”^k

14 Na ngin ba i madtalu tanu sa entu? Ngintu, dikena wagib su Kadenan sa entu? Wagib sekanin! 15 Ka pidtalu bun nu Kadenan kanu Musa i “Ikalimu ku su apia entain a pegkiugan ku pegkalimu, latan ku sa nanam su apia entain a pegkiugan ku ’bpelatan sa nanam.”^l 16 Nia nin maena na su kapamilya nu Kadenan na dikena sia luyud kanu kiug’u taw atawa ka kabpaginapas’u taw ka sia kanu kapegkalimu nu Kadenan. 17 Ka nadtalu bun nu Kadenan kani Piraun sia kanu kitab i “Binaluy ku seka a sultan ka enggu ku makapailay su kapegkagaga ku sia makanggulalan kanu ngin i ipatingguma ku sa leka ka enggu mabadtug su ingala ku sa lusud’u dunia.”^m 18 Kagina ka maitu na ikalimu nu Kadenan su apia entain a pegkiugan nin pegkalimu enggu padtegasen nin menem su pamusungan nu apia entain a pegkiugan nin papedtegas i pusung’in.

---

^h 9:7 Ebpun i nia sia kanu Manga Awal 21 ayat 12 sia kanu Kitab Taurat.

ⁱ 9:9 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 18 ayat 10 enggu 14 sia kanu Kitab Taurat.

^j 9:11-12 Mailay i nia sia kanu Manga Awal 25 ayat 23 sia kanu Kitab Taurat.

^k 9:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Malakias 1 ayat 2 taman sa 3.

^l 9:15 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 33 ayat 19 sia kanu Kitab Taurat.

^m 9:17 Mailay i nia sia kanu Kinaliu 9 ayat 16 sia kanu Kitab Taurat.

Su Lipunget'u Kadenan enggu su Kapegkalimu nin

19Na aden a entu na aden edtalu sa lekanu sa laki sa “Amaika maitu na ngintu ka ipedsendit pan nu Kadenan kanu manga taw su di nilan kapaginugut? Kagina u ngin i kiug'in na da bun isa a makagaga lun melen.” 20Ugaid'a entain ka a makadtalu kanu Kadenan sa maitu? Manusia ka bu. Ngintu besen, madtalu nu inaden kanu minaden lun i “Ngintu ka maya i kinaaden nengka sa laki?” 21Na mana bun i nia su 'bpangumbal sa binangga sa aden kawagib'in kanu budta sa kaumbal'in lun sa mapia a binangga enggu kadsalilidan demun a binangga.

22Na maitu bun ba su Kadenan ugaid'a apia pegkiugan nin den a benal papedtingguma su lipunget'in kanu manga taw a dait kanu entu ba enggu pebpayag su kapegkagaga nin na tinigkelan nin a benal su entu apia nia nin kaaden i nauget'in den dait a binasan silan. 23Na tinigkelan nin silan ka enggu nin pakapailay su da idsan nin a sigay nin kanu manga taw a inikalimu nin enggu inadil'in den kanu paganay pan a makaampit kanu sigay nin. 24Na kaped tanu kanu manga taw a inenggat'u Kadenan sa kapaginugut lun sa dikena bu kanu manga taw a Yahudi ka apeg den nu manga taw a dikena-Yahudi 25a mana bun su kadtalu nu Kadenan kanu Nabi Husia a
“Su dikena ku manga taw na tawagen ku a ‘Manga taw ku.’

Na su dikena ku ipegkalimu na ipegkalimu ku den.”ⁿ

26Na kanu uman i dalepa a pidtalan sa ‘Dikena ku sekanu manga taw,’
na silan i tawagen sa ‘Nabaluy a wata nu kaisa-isa nin a Kadenan.’ ”^o

27Nakadalem bun kanu kitab i nia ibpananawag'u Nabi Isayas pantag kanu manga tupu nu Israil na “Apia man nia kadakel'u muliataw nu Israil na mana su kadakel'u pedtad kanu pamedtadan na paidu bu i malipuas kanilan ka su inisama bu, 28kagina inggulalan nu Kadenan a Mapulu su kukuman nin kanu manga taw sa da kulang'in enggu pakagaganen nin su entu”^p 29a mana bun su naalung'u Nabi Isayas a

---

ⁿ 9:25 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 2 ayat 23.

^o 9:26 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Husia 1 ayat 10.

^p 9:28 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 10 ayat 22 taman sa 23. Su *inisama bu* a kadtalu sia na silan ba su masama a tupu nu Nabi Yakub a embalingan kun kanu Kadenan a Barakat a mana su nakadalem bun sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 10 ayat 21.

“U mana bu ka dala inisama nu Kadenan a Barakat sa Langun kanu manga tupu tanu, na nia tanu kailingan na su ciudad a Sudum enggu Gumura a dala nasama lun.”^q

**Su Da Kapaginugut’u manga Taw a Israil
kanu Mapia a Tutuma**

³⁰Na ngin ba i madtalu tanu pantag sa nia? Su manga taw a dikena-Yahudi a da paginapas sa katimbang’u Kadenan kanilan sa ikelas na silan i initimbang’u Kadenan sa ikelas sabap kanu salig’ilan.

³¹Ugaid’a su manga Yahudi a ’bpaginapas sa katimbang’u Kadenan kanilan sa ikelas sia luyud kanu kasuguan na dala makaapas sa entu.

³²Ngintu basi ka da nilan maapas su entu? Kagina da nilan paginapasa su entu sa ukrit a kasalig’ilan ka pinaginapas’ilan su entu sa ukrit a kinanggulalan nilan kanu kasuguan. Na nakasiud silan kanu watu a pakapasiud, ³³a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Minetad aku sa watu sa Zion^r a kasiudan nu manga taw, masela a watu a makapagebpa sa kanilan.

Ugaid’a apia entain i semalig lun na di makayaya.”^s

10 ¹Manga lusud ku sa tian, nia ku kiug enggu nia ku ’bpangeni-ngenin kanu Kadenan na malipuas su pagidsan ku a manga Yahudi. ²Saki demun i makapangimbenal sa endaw taman i kabpaginapas’ilan kanu Kadenan ugaid’a malu nakasibay bu su kabpaginapas’ilan a entu. ³Kagina di nilan ’gkatawan u ngin i ukrit a katimbang’u Kadenan sa ikelas kanu taw, na ’bpaginapasen nilan su kabaluy nilan sa ikelas sa kanilan demun a ukrit a dikena ukrit’u Kadenan. ⁴Ka su Isa al-Masih man su nabputusan nu kasuguan.^t Na sabap sa entu na makatimbang sa ikelas su apia entain a semalig sa lekanin.

---

^q 9:29 **Sudum enggu Gumura** Su nia a manga ciudad na bininasa nu Kadenan sa ukrit a kinapaulan nin sa apuy ka enggu matutung sabap kanu kamustakilan a galebek’u manga taw lu taman sa naibped silan matay. Mailay i nia sia kanu Manga Awal 18 ayat 16 taman sa 33; 19 ayat 1 taman sa 29 sia kanu Kitab Taurat enggu sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 1 ayat 9.

^r 9:33 Su **Zion** na danden a ngala nu Awrusalim.

^s 9:33 Mailay i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 8 ayat 14; 28 ayat 16.

^t 10:4 su **Isa al-Masih su nabputusan nu kasuguan** Nia ped a katuntay nu ped a alim na su *Isa al-Masih su kapupusan nu kasuguan*.

Su Kalipuasan na kanu Langun nu Taw

⁵Nia man inisulat'u Nabi Musa pantag kanu kaikelasan a sia makanggulalan kanu kapenggulalan kanu kasuguan na "Apia entain a taw i makanggulalan nin su langun nu kasuguan na makapaguyag-uyag sa da taman nin."^u ⁶Ugaid'a pantag menem kanu katimbang'u Kadenan sa ikelas kanu taw sia makanggulalan kanu salig na "Di den nasisita a edtalun nengka pan kanu ginawa nengka i 'Entain basi i 'bpapulu lu sa sulega?' " (asal'a makapangalimbaba nin sia su Masih) ⁷"atawa ka 'Entain basi i makapangalimbaba kanu dalepa nu namamatay?' " (asal'a makapambangun nin su Masih ebpun kanu namamatay). ⁸Ka nia man kadtalu nu kitab na "Su kadtalu nu Kadenan na masupeg sa leka, ka nan bun kanu ngali nengka enggu kanu pamusungan nengka."^v

(Na nia maena nu entu na su kasalig a mana su ibpangusiat'ami); ⁹kagina amaika ipayag'u ngali nengka i su Isa al-Masih na Mapulu enggu paginugutan nengka sa senep sa atay i pinambibiag sekanin 'bpalaman nu Kadenan na malipuas ka. ¹⁰Kagina su taw a 'bpaginugut sa senep sa atay na itimbang'u Kadenan sa ikelas enggu su taw a ipayag'in i pedsalig sekanin na malipuas. ¹¹Ka nia man nadtalu kanu kitab na "Apia entain i semalig sa lekanin na di makayaya."^w ¹²Na da den kambidayan na Yahudi enggu dikena-Yahudi kagina isa bu su Mapulu a Mapulu nu langun nu taw enggu 'bpamalihala kanu langun a pedsupeg sa lekanin. ¹³Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a "Apia entain i mangeni kanu Mapulu sa ilipuas'in sekanin na malipuas."^x

¹⁴Ugaid'a panun ba i kasupeg'ilan lun u dikena nilan 'bpaginugutan? Na panun menem i kapaginugut'ilan lun u da nilan pan makineg su pantag sa lekanin? Panun menem i kakineg'ilan pantag sa lekanin amaika dala menem mangusiat lun kanilan? ¹⁵Na panun ba menem i kapangusiat pantag sa lekanin amaika dala sugun sa kapangusiat? Na mana bun su nakadalem kanu kitab a "Sangat i kapia nin su ay nu taw

^u 10:5 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 18 ayat 5 sia kanu Kitab Taurat.

^v 10:6-8 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 30 ayat 12 taman sa 14 sia kanu Kitab Taurat.

^w 10:11 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 28 ayat 16.

^x 10:13 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Joel 2 ayat 32.

a 'bpangusiat sa kanu Mapia a Tutuma."^y 16 Ugaid'a dikena langun na 'gkapangusiatan na 'bpaginugut kanu Mapia a Tutuma, ka nia kadtalu nu Nabi Isayas sia kanu kitab na "Hu Kadenan a Mapulu, ngin i nia ka da gaid naginugut kanu kadtalu nami?"^z 17 Na su kapaginugut man na unga nu kapakikineg, a su kapakikineg kanu kadtalu nu Kadenan pantag kanu Isa al-Masih. 18 Ugaid'a nia ku makaidsa na: Ngintu, da silan makakineg? Nakakineg bun silan kagina nadtalu bun kanu kitab i

"Su suala nilan na nakauma kanu embala-bala kanu dunia.

Su manga kadtalu nilan na nakauma kanu tedtab'u dunia."^a

19 Na ngintu, da katuntayi nu manga taw a Israil su entu? Ka apia su manga taw a dikena-Yahudi na nakatuntay sa entu, ka nalabit bun nu Nabi Musa su nia sia kanu kitab a

"Papangalikuden ku sekanu sa kanu ped a bangsa a da mamakatuntay;

pakalipungeten ku sekanu sia makanggulalan kanu bangsa a da mamakatuntay."^b

20 Na pidtalu bun nu Nabi Isayas sa da den gilek'in i

"Natun aku nu manga taw a dikena 'bpangilay sa laki; inipayag ku i ginawa ku kanu manga taw a dikena 'bpagidsa pantag sa laki."^c

21 Na nia nin menem pidtalu pantag kanu manga taw a Israil na

"Kanu kagagabian na 'bpagenggaten ku bu su manga taw a di 'bpamaginugut enggu sungkang sa kambalingan nilan sa laki."^d

Su Kinalat sa Nanam'u Kadenan kanu manga Taw a Israil

11 ¹Na nia ku makaidsa na ngintu, inikias den nu Kadenan su manga taw nin a Israil? Dikena! Ka apia saki na isa aku bun a taw a Israil a tupu nu Ibrahim sia kanu Buniamin. ²Dikena inikias'u Kadenan su manga taw nin a pinamili nin den iganat pan kanu paganay.

^y 10:15 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 7.

^z 10:16 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 53 ayat 1.

^a 10:18 Ebpun i nia sia kanu Manga Sengal 19 ayat 4 sia kanu Kitab Zabur.

^b 10:19 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 21 sia kanu Kitab Taurat.

^c 10:20 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 65 ayat 1.

^d 10:21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 65 ayat 2.

Ruma 11

Ngintu, di nu katawan su kadtalu nu Nabi Ilias sia kanu kitab sa kanu kinambuku nin kanu Kadenan sungkang kanu manga taw a Israil? ³Sa nia nin pidtalu na “Kadenan a Mapulu, pinangimatayan nilan su manga nabi nengka enggu bininasa nilan su manga pegkurbanan sa leka. Saki bu i nasama enggu pegkiugan aku nilan bun ’bpagimatay.”^e ⁴Ugaid’a nia inisawal’u Kadenan sa lekanin na “Aden inisama ku a pitu ngibu a manga taw a Israil a dala simba kani Baal.”^f ⁵Na maitu bun ba sa saguna a timpu, aden pamun inisama nu Kadenan a pinamili nin sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nin. ⁶Na amaika su entu ka sia nakanggulalan kanu da idsan nin a limu nu Kadenan na nia nin maena na dikena i entu sabap kanu manga galebek a mapia kagina amaika sia nakanggulalan kanu manga galebek na di madtalu i entu sa da idsan nin a limu nu Kadenan.

⁷Na nia nin maena na su manga taw a Israil na dala nilan maapas su pegkiugan nilan ’bpagapas, ka nia bu nakaapas lun na su manga taw a pinamili nu Kadenan. Na su ped kanilan na pinagkategas su ulu nilan ⁸a mana su nakadalem kanu kitab a

“Inenggan nu Kadenan silan sa itungan a mana pedtulug,
mata a di makailay enggu tangila a di makakineg sampay
den saguna.”^g

⁹Na pidtalu bun nu Nabi Daud sia kanu kitab i

“Su kanduli sia kanu agama nilan na baluy ka a makalitag
enggu makadulat kanilan
a sabapan na kabinasa nilan a balas’u pinggula nilan.

¹⁰Pagkalibuteng ka su kailay nilan ka enggu di silan mamakailay.
Na mabekut silan kanu mapasang a ’gkapamawa nilan taman
sa taman.”^h

¹¹Na nia ku menem makaidsa, na su kinagebpa nu manga taw a Israil na ngintu, di den silan makambangun? Makambangun pamun! Ugaid’a sabap kanu kinasungkang’ilan na nakasabpet kanu manga taw

---

^e 11:3 Mailay i nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u manga Datu 19 ayat 9 taman sa 14.

^f 11:4 Baal na nia nin maena na *mapulu*. Su nia na isa kanu pegkakadenanen nu manga taw sa Kanaan. Mailay su pantag kanu nia sia kanu Ika-isa a Kitab’u manga Datu 19 ayat 9 taman sa 18.

^g 11:8 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 29 ayat 4 sia kanu Kitab Taurat enggu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 29 ayat 10.

^h 11:9-10 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 69 ayat 22 taman sa 23 sia kanu Kitab Zabur.

a dikena-Yahudi su kalipuasan ka enggu makapadsekkel su manga taw a Yahudi. ¹²Na amaika su kinasungkang'u manga Yahudi enggu su da nilan kaapas kanu ngin i 'bpaginapasen nilan ka nakaunga sa masela a palihala sia kanu manga taw a dikena-Yahudi taman den kanu sakadunia na labi den i kasela na palihala nu Kadenan kanu manga taw amaika nia den semalig sa lekanin na su manga taw a Yahudi.

Su Kalipuasan nu manga Taw a Dikena-Yahudi

¹³Na nia ku menem madtalu sa lekanu a manga taw a dikena-Yahudi na saki na sinugu aku san sa lekanu enggu makamamasela ku su entu a galebekan ¹⁴ka basi sabap kanu nia a galebekan ku na makapadsekkel ku su manga pagidsan ku a Yahudi sa kapaginugut'ilan ka enggu apia su paidu bu kanilan na malipuas. ¹⁵Na amaika su di kapedtalima nu Kadenan kanilan ka nabaluy a ukit sa kambalingan sa lekanin nu sakadunia, na labi den u nia den pambalinganen nu Kadenan sa lekanin na su manga taw a Yahudi ka su kapambibiag den 'bpaluman.

¹⁶Na mana bun su inadum na amaika su ped kanu entu a inadum ka inigkurban kanu Kadenan na timbang a inigkurban bun su langun nu nasama a inadum.ⁱ Na maitu bun ba amaika ka su dalid'u kayu ka suti na suti bun su manga sapak'in. ¹⁷Ugaid'a amaika su ped kanu manga sapak ka pinanebped enggu su sekanu a mana tadin a kayu a ulibus i inisumpat a makasambi kanu entu taman sa makaampit kanu den kanu dalid'u kayu ¹⁸na da kanu emamasela kanu manga sapak a entu a pinanebped. Ka nia nu 'gkakalendem na sekanu i pakaampit kanu dalid'u kayu, dikena su dalid. ¹⁹Na aden a entu na madtalu nu i "Pinanebped silan ka enggu kami makasambi." ²⁰Benal su entu ugaid'a tanudi nu i pinanebped silan sabap kanu di nilan kabpaginugut. Na sekanu menem na inisumpat kanu sabap kanu salig'u. Tembu da kanu 'bpemamasela ka makin nia nu enggula na magilek kanu kanu Kadenan. ²¹Kagina amaika su Kadenan ka da nin lilingaya temepped su tidtu a entu a sapak'in na sekanu pan a entu i kalilingayan nin? ²²Na ilay nu su kapasang'u Kadenan ka siksian nin su apia entain a di 'bpamaginugut lun. Na ilay nu bun su kakalimu nu Kadenan ka ikalimu kanu nin

---

ⁱ 11:16 Su **inadum** sia na nia nin maena na su ipegkurban atawa ka umun kanu Kadenan. Mailay i nia sia kanu Manga Bilangan 15 ayat 17 taman sa 21 sia kanu Kitab Taurat.

amaika menem ka makapanalus kanu sia kanu limu nin ka amaika dili na tebpeden kanu nin bun. ²³Na apia su silan a entu a tinebped'in den ka telenan nilan su di nilan kabpaginugut na isumpat bun silan 'bpaluman ka nia pan a entu di magaga nu Kadenan i entu? ²⁴Ka apia sekanu a nan a tadin a sapak a kayu a ulibus ka nakasumpat kanu nin sa apia nia nin kaaden i sakabias kanu kanu pidtangga mamula a ulibus na nia pan a entu di makasumpat su tidtu a manga sapak'in?

Su Kalipuas'u Kadenan kanu manga Taw a Israil

²⁵Manga lusud ku sa tian, na asal'a di kanu makamamasela na dait a katawan nu su nakapagena a nia a kahanda nu Kadenan sa su kategas'u ulu nu manga taw a Israil na gagalu bu i entu. Ka taman bu i entu sa di pan matalutup su kadakel'u dikena-Yahudi a makapapaginugut. ²⁶Ka u matalutup den su entu na su manga taw a Israil na malipuas den a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Su 'bpamelipuas na makabpun sa Zion,
pataligkudanan nin kanu manga tupu nu Yakub su
kapaguyag-uyag a di kasuatan nu Kadenan.”^j

²⁷“Na nia ba i kapasadan ku kanilan
sa kanu timpu a punasen ku den su kabaladusan nilan.”^k

²⁸Na sabap kanu da kapamamantag'u manga taw a Yahudi kanu Mapia a Tutuma na nabaluy silan a sungkang kanu Kadenan ka enggu sekanu menem a manga taw a dikena-Yahudi na malipuas bun.^l Ugaid'a amaika sia menem embitalan sa kanu kinapamilyi na ipegkalimu pamun silan nu Kadenan sabap kanu kinapamilyi nin kanu manga katupuan nilan.

²⁹Kagina su Kadenan na di man edsalin i itungan nin kanu manga pinamilyi nin enggu kanu manga pinalihalan nin. ³⁰Na mana bun su sekanu kanu paganay a sungkang kanu Kadenan ugaid'a saguna na inikalimu kanu den nu Kadenan sabap kanu kinasungkang'ilan a entu. ³¹Na maitu bun ba mambu su manga Yahudi, saguna na nabaluy silan a sungkang ka enggu nilan bun matalima su limu nu Kadenan sia makanggulalan kanu kinakalimu nu Kadenan sa lekanu. ³²Ka su

^j 11:26 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 59 ayat 20.

^k 11:27 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 27 ayat 9; 59 ayat 21.

^l 11:28 Na nia maena nu nia a ayat na sabap sa inikias su manga taw a Yahudi su Mapia a Tutuma na minalat mangusiat su 'bpamangusiat lu kanu manga taw a dikena-Yahudi.

Ruma 11, 12

Kadenan na pinadtaday nin su langun nu taw sa kasungkang'ilan sa lekanin ka enggu nin makapailay kanilan su limu nin.

Su Pugi kanu Kadenan

³³Na ngin den i kadalem'u ilemu nu Kadenan enggu di matengkad su itungan nin! Di tanu magaga temuntay su kahanda nin enggu su ukit'in! Na mana bun su nakadalem kanu kitab a

³⁴“Entain ba i makatuntay kanu itungan nu Kadenan a Mapulu? Atawa ka entain ba i makapamandu sa lekanin?”^m

³⁵Atawa ka “Entain ba i makaenggay lun sa apia ngin a mabaluy a tademan nin lun?”ⁿ

³⁶Ka sekanin man i 'gkabpunan nu langun-langun enggu 'bpananalusan su langun nu entu sia makanggulalan sa lekanin enggu sabap sa lekanin. Pugin su Kadenan taman sa taman! Amin.

Su Uyag-uyag sia kanu Isa al-Masih

12 ¹Manga lusud ku sa tian, sabap kanu madakel den a kinapagedam'u Kadenan sa lekitanu kanu lat a nanam'in na 'bpangenin ku sa lekanu i inggihad'u i ginawa nu kanu Kadenan a mana bun kurban, suti enggu pakasuat sa lekanin. Ka isa bun i nia a simba nu sa lekanin. ²Di nu ibpeluyud i ginawa nu kanu ukit'u dunia ka makin nia nu enggula na ipabagu nu i ginawa nu kanu Kadenan sia makanggulalan kanu kabagu nin kanu itungan nu. Na amaika maitu na katuntayan nu sa tidtu-tidtu su kahanda nu Kadenan a mapia enggu dala kulang'in taman sa pakasuat sa lekanin.

³Na sia luyud kanu kapegkagaga a inenggay nu Kadenan sa laki a sinugu nin na edtalun ku sa lekanu i di ilayn na uman i isa i ginawa nin sa mapulu pan kanu ngin i dait sa lekanin. Ka makin nia nu enggula na pakatidtu nu su itungan nu sia luyud kanu salig a inenggay sa lekanu nu Kadenan. ⁴Ka mana bun man su sakabadan a madakel i edsiap-siapan nin ugaid'a embibidaya i katagan nin, ⁵na maitu tanu bun ba, matag tanu madakel na nabaluy tanu a sakabadan bu sia kanu Isa al-Masih, nakadsusumpat i uman i isa sa lekitanu. ⁶Na embibidaya i inenggay

^m 11:34 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 40 ayat 13.

ⁿ 11:35 Ebpun i nia sia kanu Kitab pantag kanu Nabi Ayub 41 ayat 11.

Ruma 12

sa lekitanu a kapegkagaga sia luyud kanu inipalihala nu Kadenan sa lekitanu. Na amaika kapayag kanu kadtalu nin i inipalihala nin sa lekanu na enggalebek'u su entu sia luyud kanu salig a inenggay nin sa lekanu. ⁷Na amaika menem ka su kanggalebek sa kapianan kanu ped a taw na enggula nu bun su entu, amaika kapamandu na pamandu kanu bun, ⁸amaika menem ka kapagkabagel kanu manggiginawa nu ped a taw na enggula nu su entu, amaika menem ka kapangalimuan na enggay kanu sa maluwag sa ginawa, amaika menem ka kapangulu na pangulu kanu sa endaw taman i magaga nu, amaika menem ka kapananabangan na tabang kanu sa aden kagalaw nin.

Su Dait a Ula-ula nu 'Bpamaginugut

⁹Na 'gkagalimua kanu sa senep sa atay. Tangkai nu su mawag ka nia nu enggula na ngin i mapia. ¹⁰'Gkagalimua kanu sa mana bun su edsusuled enggu enggan na uman i isa sa kabalapantag su ped'in. ¹¹Da kanu 'bpauk-pauk ka makin kanu pakamangun sa kanggalebek'u sa senep sa atay sia kanu Mapulu. ¹²Sabap sa aden inam'u sia kanu Kadenan na dait a mapakagalaw kanu. Tigkeli nu su manga kamalasyon nu enggu di nu minda i kapangeni-ngeni nu. ¹³Edtabang kanu menggay kanu manga nasisita nu 'bpamaginugut enggu patalus'u kanu walay nu su manga taw a dala 'gkatumpun nin.

¹⁴Ipangeni-ngeni nu i palihalan nu Kadenan su 'bpamungkaid sa lekanu, di nu silan ipedsinta. ¹⁵Amungi nu kanu kapegkagalaw nilan su manga taw a 'gkangagalaw enggu amungi nu bun kanu kapegkalidu na ginawa nilan su manga taw a 'gkangalidu i ginawa nin. ¹⁶Na uman i isa na maguyag-uyag sa aden kalilintad'in kanu ped'in. Da kanu emamasela ka makin nia nu enggula na iluyud'u i ginawa nu kanu manga taw a da 'gkagaga nin. Di nu ipedtimbang i ginawa nu sa masela i nasabutan nu a taw.

¹⁷Di nu semuli sa mawag su minggalebek sa lekanu sa mawag. Ka makin nia nu enggula na u ngin i mapia kanu langun nu taw asal'a di kanu katilan. ¹⁸Paginapas kanu sa makapaguyag-uyag sa aden kalilintad'in kanu langun nu taw. ¹⁹Manga lusud ku sa tian a papedtayan, da kanu a benal semuli sa mawag ka makin nu idedsa kanu Kadenan su entu. Kagina nia kadtalu nu Kadenan sia kanu kitab na "Saki i mataw semuli sa lekanu enggu mapapamayad

kanilan.”^o ²⁰ Tembu ba “Amaika ’gkagutem su kuntela nu na pakan nu, amaika pakainem na painem’u. Ka amaika maitu na matun nin i kaya nin kanu ginawa nin.”^p ²¹ Na da kanu a benal mapatalaw kanu mawag ka makin nu talaw su mawag sia makanggulalan kanu kanggalebek’u sa mapia.

Su Kapaginugut kanu ’Bpamegkamal

13 ¹Na nia dait na paginugut kanu kanu ’bpamegkamal kanu dalepa. Kagina ebpun kanu Kadenan su kapegkamal’ilan a entu enggu su Kadenan i minetad kanilan. ²Tembu ba apia entain i pedsungkang kanu ’bpamegkamal na nia nilan pedsungkangen na su pinamili nu Kadenan a inibetad’in kanu entu a kamal. Na sabap sa entu na masiksa su ’bpamedsungkang a entu. ³Na di man dait a ikagilek’u manga taw a penggalebek sa mapia su ’bpamegkamal. Ugaid’a nia dait a magilek kanilan na su taw a penggalebek sa mawag. Na amaika pegkiugan nengka sa di nengka ikagilek su ’bpamegkamal na enggula ka sa mapia ka mapamedta ka nilan pan kanu mapia a entu a galebek’engka. ⁴Kagina su ’bpamegkamal na silan su panunugun nu Kadenan, a lekanu bun a kopianan. Ugaid’a amaika enggula kanu sa mawag na dait a magilek kanu kanilan ka aden kawagib’ilan sa kasiksa nilan sa lekanu. Ka silan su panunugun nu Kadenan a pedsiksa kanu manga taw a penggalebek sa mawag. ⁵Kagina ka maitu na paginuguti nu silan sa dikena bu sabap sa kaabungan nu su kasiksan ka sabap sa katawan nu i entu ba i pakasugat a penggulan.

⁶Na entu bun ba i sabap’in u ngintu ka pembayad tanu sa buwis kagina su ’bpamegkamal na silan su panunugun nu Kadenan a penggulawasen nilan su kapenggulalan nilan kanu entu a galebekan nilan. ⁷Tembu ba inggay nu su ngin i dait a ibpagenggay. Su dait a pembayad sa buwis na mayad sa buwis enggu kanu manga ped pan a dait a pembayadan. Pagadatan su dait a ’bpagadatan enggu su dait menem a badtugen na badtug’u.

^o 12:19 Ebpun i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 35 sia kanu Kitab Taurat.

^p 12:20 matun nin i kaya nin kanu ginawa nin Nia nin maena sa basa a Grik na *binetadan sa waga na apuy i ulu nin*. Ebpun i nia sia kanu Palibasan 25 ayat 21 taman sa 22 sia kanu Kitab Zabur.

Su Kagkakalimua nu Uman i Isa

⁸Nia dait kanu uman i isa sa lekitanu na dala utang'in a dala nin kabayadi nia tabia na su inibpaliugat a kagkakalimua nu uman i isa kanu ped'in. Kagina su malimu kanu ped'in na 'gkatuman nin su kasuguan. ⁹Na su manga kasuguan a "Da ka 'gkiuga, da ka mangimatay, da ka manegkaw, di ka maginagkay su ngin i aden kanu ped'engka,"^q apeg den nu ped pan a kasuguan na naputus bu sa satiman a kasuguan a "Ikalimu nengka su ped'engka sa mana bun su kakalimu nengka kanu ginawa nengka."^r ¹⁰Na su taw a malimu na di enggalebek sa mawag kanu ped'in. Tembu ba su kakalimu na 'gkatuman nin su kasuguan.

¹¹Dait a enggula nu i nia ka katawan nu i nia den ba su timpu a dait a gemedam kanu. Ka su kutika nu kalipuasan na masupeg den gaid sa lekitanu saguna kumin kanu timpu a kinabaluy tanu a maginugut kanu Mapulu. ¹²Su kalibuteng'u magabi na 'gkapupus den ka pakauma den su kalinawag'u malamag, tembu ba dait a tagaken tanu den su manga galebek'u kalibutengan ka nia tanu den isangan na su kanggula sa mapia a mabaluy a matalem tanu a manga taw a nalusud kanu kaliwanagan. ¹³Maguyag-uyag tanu sa mapia kagina sekitanu na sia tanu den nalusud kanu kaliwanagan. Di tanu enggulan i kanggalaw-galaw sa subela, kandalangutan, kamustakilan a galebek, kanguda na ginawa, kapamagukag enggu kasekel sa dikena mapia. ¹⁴Ka makin nia tanu isangan kanu ginawa tanu na su ula-ula a ebpun kanu Isa al-Masih a Mapulu tanu enggu di tanu a benal unutan su kamamanusiay a kiug'u ginawa tanu.

Su Di Kasugat sa Kawagib kanu Lusud sa Tian

14 ¹Na talima nu sa mapia su lusud'u sa tian a malubay pamun i salig'in enggu di nu ipebpalawa amaika embidaya i itungan nu pantag kanu ngin i dait enggu di dait a enggulan. ²Upama, su ped na 'bpaginugut silan sa apia ngin a pegken na makan. Su ped menem a malubay pamun i salig'in na kamu bu i pegken nilan. ³Na dili

^q 13:9 Su manga kasuguan a nia na ebpun kanu Kinaliu 20 ayat 13 taman sa 15 enggu 17 enggu kanu Diutirunumi 5 ayat 17 taman sa 19 enggu 21 sia kanu Kitab Taurat.

^r 13:9 Ebpun i nia sia kanu Libitikus 19 ayat 18 sia kanu Kitab Taurat.

Ruma 14

pakabulugan nu taw a pegkan sa apia ngin su taw a di pegkan kanu ped a embalangan na pegken. Na maitu bun ba, di bun wagiban nu taw a di pegkan kanu ped a embalangan na pegken su taw a pegkan sa apia ngin a pegken ka tinalima bun silan nu Kadenan. ⁴Na entain ka ba a pedsugat sa kawagib kanu panunugun nu ped? Su mapulu nin bu i mataw lun milay u pakasuhat sekanin atawa ka dili. Ugaid'a makasuhat man sekanin ka tabangan sekanin nu Mapulu nin.

⁵Na aden manga taw a sia sa kanilan na aden labi a balapantag a gay kumin kanu manga ped a gay enggu aden bun manga taw a mamagidsan bun su langun nu gay. Na sia den kanu taw su entu u ngin i kailay nilan lun sa dala kandua-dua nilan lun. ⁶Na su manga taw a 'bpaginugut sa aden gay a labi a balapantag kumin kanu ped a gay na penggulan nilan i entu a makasuhat kanu Mapulu. Na maitu bun ba su taw a 'bpaginugut sa mapakay a makan su apia ngin a pegken na penggulan nin bun su entu a makasuhat bun kanu Mapulu sabap sa ipedsukul-sukul'in bun i entu kanu Kadenan. Na maitu bun ba kanu taw a di pegkan kanu ped a embalangan nu pegken na penggulan nin bun su entu a makasuhat kanu Mapulu ka ipedsukul-sukul'in bun i entu kanu Kadenan.

⁷Na dala man isa sa lekitanu a 'bpaguyag-uyag atawa ka pebpatay asal'a masuhat'in i ginawa nin. ⁸Ka u 'bpaguyag-uyag tanu man na 'bpaguyag-uyag tanu sa kapanunuhat tanu kanu Mapulu. Na maitu bun ba u pebpatay tanu na pebpatay tanu sa kapanunuhat tanu kanu Mapulu ka enggu apia 'bpaguyag-uyag tanu atawa ka pebpatay tanu na sia tanu bun kanu Mapulu. ⁹Ka nia ba man i sabapan a kinapatay nu Isa al-Masih enggu kinambibiag'in 'bpaluman na asal'a mabaluy sekanin a Mapulu sia kanu manga bibiag enggu sia kanu namamatay.

¹⁰Tembu ba di tanu pakabulugan enggu sugaten sa kawagib su lusud tanu sa tian kagina langun tanu na semangul bun kanu kukuman nu Kadenan ¹¹a mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Saki su Kadenan a Mapulu taman sa taman, na ibpasad ku i langun na taw na semugiud sa laki enggu ipangimbenal'ilan i saki su Kadenan.”^s

---

^s 14:11 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 45 ayat 23. Mailay bun i nia sia kanu Sulat kanu Manga Taw sa Pilipi 2 ayat 9 taman sa 11 sia kanu Kitab Injil.

¹²Nia nin maena na langun tanu na mauma tanu bun sia kanu adapan nu Kadenan su langun nu penggalebeken tanu.

Su Di Kapangaden sa Kadsabapan na Kambaladusa nu Lusud sa Tian

¹³Kagina ka maitu na di tanu den sugaten sa kawagib su uman i isa sa lekitanu ka makin nia tanu enggulan na abungan tanu i makaaden tanu sa kadsabapan na kandusa nu lusud tanu sa tian. ¹⁴Na sia luyud kanu Mapulu a su Isa al-Masih na natalatantu ku i dala pegken a di mapakay a kanen. Ugaid'a amaika su taw ka sia sa lekanin na di mapakay a kanen su pegken a entu, na di dait a kanen nin su entu. ¹⁵Na amaika sabap kanu pegken nengka ka pegkalat i ginawa nu lusud'engka sa tian na nia nin maena na dikena den pakaluyud sa kapegkalimu su penggulan nengka a entu. Na di ka semuguti sa mabinasa su lusud'engka sa tian sabap bu kanu pegken nengka kagina isa bun sekanin a sabapan sa kinanggihad'u Isa al-Masih kanu umul'in. ¹⁶Tembu ba apia nia nin kaaden i mapia sa leka su entu na di ka penggula amaika kadsabapan na kadtalu nu ped a taw sa dikena mapia. ¹⁷Kagina sia kanu kapendatu nu Kadenan na dikena makapantag kanu manga pegken atawa ka kabpanginem ka pantag kanu kaikelasan, kalilintad enggu kagalaw a ibpagenggay nu Suti a Ruh. ¹⁸Na apia entain a taw a penggalebekan nin su Isa al-Masih a aden sa lekanin su manga maitu ba a ukit na pakasuat sekanin kanu Kadenan enggu kanu manga taw.

¹⁹Tembu ba nia tanu paginapasen na kanggula tanu sa makalilintad kanu uman i isa enggu makapagkabagel kanu uman i isa. ²⁰Di tanu enggulan i sabap bu kanu pegken tanu na mabinasa su galebekan nu Kadenan. Ka apia ngin man a pegken na mapakay a kanen ugaid'a di mapia amaika makandusa su lusud'engka sa tian sabap kanu pegken nengka. ²¹Nia dait na amaika su kakan sa sapu atawa ka kainem sa makalangut atawa ka kanggula sa apia ngin ka punan a kandusa nu ped'engka na di ka penggula su entu. ²²Na apia ngin i paginugut'engka pantag sa entu na lekanu bun den i entu kanu Kadenan. Ka sangat den man i kapia nin kanu taw amaika dala kandua-dua nin kanu ngin i 'bpaginugutan nin a mapia. ²³Ugaid'a apia entain i aden kandua-dua nin inunta na kineman bun na pakandusa ka nia nin maena na su kapegkan nin na dikena den pakaluyud kanu ngin i paginugut'in. Kagina apia ngin man i enggulan a dikena pakaluyud kanu paginugut tanu na kabaladusan.

Su Kanggula sa Ngin i Makagkapia kanu Ped a Taw

15 ¹Na sekitanu a mabagel den i salig'in na dait a edsabalan tanu su manga lusud tanu sa tian a malubay pamun i salig'in sia kanu ngin i kalubayan nilan. Di tanu enggulan su endaw bu i pakasuat kanu ginawa tanu. ²Nia dait a enggulan nu uman i isa sa lekitanu na endaw i makagkapia kanu manga ped tanu enggu edtabangan tanu silan kanu kagkabagel'u salig'ilan. ³Ka apia man su Isa al-Masih na dikena nia nin pinggula u ngin i pakasuat kanu ginawa nin ka mana bun su nakadalem kanu kitab a "Hu Kadenan ku, na uman ka nilan 'bpagumpaken na timbang a saki i 'bpagumpaken nilan."^t ⁴Na langun man a nakasulat kanu kitab na inisulat i entu asal'a makapamandu sa lekitanu ka enggu maaden sa lekitanu su inam sia makanggulalan kanu kasabal enggu kabagel'u manggiginawa a pakaenggay nu nakadalem a entu kanu kitab. ⁵Na pangeni-ngenin ku kanu Kadenan a 'gkabpunan nu kasabal enggu kabagel'u manggiginawa sa tabangan kanu nin sa makapaguyag-uyag kanu sa aden kalilintad'in kanu uman i isa sa lekanu sia luyud kanu Isa al-Masih ⁶asal'a makapagisa-isa kanu sa kapugi kanu Kadenan a Ama nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih a Kadenan nin bun.

Su Mapia a Tutuma kanu manga Taw a Dikena-Yahudi

⁷Kagina ka maitu na taliman sa mapia nu uman i isa su ped'in a mana bun su kinatalima nu Isa al-Masih sa lekanu ka enggu mapugi su Kadenan. ⁸Ka nia ku madtalu sa lekanu na su Isa al-Masih na nabaluy a panunugun kanu manga taw a Yahudi ka enggu mailay su katidtu nu Kadenan sa tumanen nin su ngin i inibpasad'in kanu manga kalukesan nami ⁹enggu kanu manga taw menem a dikena-Yahudi na mapugi nilan su Kadenan sabap kanu lat a nanam'in. Ka mana bun su nakadalem kanu kitab a

“Kagina ka maitu na pugun ku seka sia kanu kaadapan
nu manga taw a dikena-Yahudi
enggu edsengal aku sa kapugi kanu ingala nengka.”^u

¹⁰Pidtalun bun kanu kitab i

^t 15:3 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 69 ayat 9 sia kanu Kitab Zabur.

^u 15:9 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 18 ayat 49 sia kanu Kitab Zabur.

Ruma 15

“Sekanu a manga a taw a dikena-Yahudi na enggalaw-galaw kanu a kaped’u manga taw nu Kadenan.”^v

11 “Langun nu a manga taw a dikena-Yahudi na pugi nu su Kadenan a Mapulu.

Pugin sekanin nu langun nu taw!”^w

12 Na pidtalu bun nu Nabi Isayas i

“Ebpun kanu tupu nu Yisi su makatindog a endatu kanu manga taw a dikena-Yahudi;^x

sia sa lekanin su inam’u manga taw a dikena-Yahudi.”^y

13 Na pangeni-ngenin ku kanu Kadenan a ’bpagenggay sa inam sa ipagedam’in sa lekanu su tidtu-tidtu a kagalaw enggu kalilintad sia kanu kapedsalig’u ka enggu mangiseg su inam’u sia makanggulalan kanu kabarakat’u Suti a Ruh nu Kadenan.

14 Manga lusud ku sa tian, na ’gkasisigulu ku kanu ginawa ku i linemangkap sa lekanu su langun nu mapia enggu ilemu taman sa magaga nu den mamapata su uman i isa sa lekanu. 15 Ugaid’a apia ka maitu na inisulat ku den sa maliwanag a patadem sa lekanu su ngin i manga dait, sabap kanu limu nu Kadenan a inenggay nin sa laki 16 sa kinabaluy nin sa laki sa masugu nu Isa al-Masih kanu manga taw a dikena-Yahudi. Na su galebekan ku kanilan na su kabpangusiat kanu Mapia a Tutuma a ebpun kanu Kadenan. Na su galebekan ku a nia na mana bun i entu kanu galebekan nu ’bpangurban asal’a su manga taw a dikena-Yahudi na iling-iling’u kurban na matalima silan sia kanu Kadenan a nasuti silan sia nakanggulalan kanu Suti a Ruh. 17 Kagina ka maitu na makamamasela ku su Isa al-Masih sia kanu galebekan ku kanu Kadenan. 18 Ka dala man makamamasela ku a liu kanu ngin i pinggalebek’u Isa al-Masih a sia nakanggulalan sa laki, magidsan pan i sia kanu kangadtalu ku enggu galebek ku ka enggu makapapaginugut su manga taw a dikena-Yahudi 19 sia makanggulalan kanu kabarakat’u Suti a Ruh nu Kadenan enggu kanu manga tanda a kagaipan. Tembu ba iganat

^v 15:10 Mailay i nia sia kanu Diutirunumi 32 ayat 43 sia kanu Kitab Taurat.

^w 15:11 Mailay i nia sia kanu Manga Sengal 117 ayat 1 sia kanu Kitab Zabur.

^x 15:12 tupu nu Yisi Su Yisi sia a nalabit na su ama nu Daud. Na su nadtalu a nia a endatu kanu manga taw a dikena-Yahudi na su Isa al-Masih a tupu nu Daud.

^y 5:12 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat’u Nabi Isayas 11 ayat 10.

Ruma 15

sa Awrusalim^z taman den kanu embala-bala a dalepa sa Ilirikum na nalapat ku den mangusiat sa kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih. ²⁰Na nia ku man kahanda na makapangusiat ku su Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih kanu manga dalepa a dala pamun makakineg pantag sa lekanin, dikena kanu manga dalepa a napangusiatan den pantag sa lekanin ka enggu dikena nia ku makapapanalus su galebekan a naludsuan den nu ped a taw. ²¹Ka mana bun man su nakadalem kanu kitab a

“Mailay sekanin nu manga taw a da kapayagi pantag sa lekanin enggu katuntayan sekanin nu manga taw a da kapanudtuli pantag sa lekanin.”^a

Su Kahanda ni Bulus sa Kabpelu nin sa Ruma

²²Na entu ba i sabap'in u ngintu ka di aku babaya pakasan sa lekanu san sa Ruma ka nangusiat aku pan kanu nia ba a manga dalepa. ²³⁻²⁴Ugaid'a kagina ka da den manggalebek ku sia saguna na 'gkapangingalap ku i mamakapagilaya tanu sa kasan ku amaika lemu aku den sa Espanya. Saleta na nakapila lagun den i kapegkiug ku pedsan sa lekanu. Na katawan ku i magalaw aku sa kanu kapamagilaya tanu san apia mangagan aku bu san. 'Gkapangingalap ku bun i katabangan aku nu sa katalus ku sa Espanya. ²⁵Ugaid'a lemu aku muna sa Awrusalim ka enggu ku makasigkil lu su manga tabang kanu manga taw a 'bpamaginugut. ²⁶Kagina 'gkalinian a benal'u manga lusud tanu sa tian sa Masidunia enggu Akaya i kadtabangan nilan su manga miskinan a 'bpamaginugut lu sa Awrusalim. ²⁷Na 'gkalilinian nilan a benal penggula su nia ka nia nin man kabantang na masela a benal i tademan nilan kanu manga lusud tanu sa tian sa Awrusalim. Ka amaika su manga taw a dikena-Yahudi ka naumunan silan kanu dikena matakapala a palihala a ebpun kanu Suti a Ruh na dait bun a edtabangan nilan su manga Yahudi sa matakapala a palihala. ²⁸Na amaika makasigkil ku den su nalimud a manga tabang'ilan lu kanu manga lusud tanu sa tian sa Awrusalim na makaaut aku den sa lekanu sa kabpawang ku sa Espanya. ²⁹Na katawan ku i su kasan ku sa

^z 15:19 Su Awrusalim na nia bun ba su Jerusalem sa Israil.

^a 15:21 Ebpun i nia sia kanu Kitab a Inisulat'u Nabi Isayas 52 ayat 15.

Ruma 15, 16

lekanu na matalima tanu langun su dala kulang'in a palihala a ebpun kanu Isa al-Masih.

³⁰Manga lusud ku sa tian, na aden 'bpangenin ku sa lekanu. Na sabap kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih enggu kanu limu nu Suti a Ruh na 'bpangenin ku i tabangi aku nu mangeni-ngeni kanu Kadenan ³¹sa ilipuas aku nin kanu kapamungkaid'u manga taw a dikena 'bpamaginugut sa dalepa a Yudia enggu taliman sa mapia nu 'bpamaginugut lu sa Awrusalim su tabang a nia a ipedsigkil ku kanilan. ³²Na amaika maitu, u miug su Kadenan na magalaw aku sa kasan ku sa lekanu taman sa makapangintelenen aku a kaped'u. ³³Na pangeni-ngenin ku i langun nu na tapiden nu Kadenan a 'gkabpunan nu kalilintad. Amin.

Su manga Salam

16 ¹Na ipapegkilala ku sa lekanu su lusud tanu sa tian a babay a si Pibi, isa sekanin a 'gkasaligan kanu umpungan nu 'bpamaginugut sa dalepa a Kinkiria. ²Na talima nu sekanin a 'bpaginugut kanu Mapulu sa ukit a katalima nu 'bpamaginugut kanu ped'in. Edtabangi nu sekanin kanu apia ngin a nasisita nin san sa lekanu ka masela gaid i nakadtabang'in sa laki taman kanu madakel a taw.

³Islam aku nu bun kani Akila^b enggu kanu kaluma nin a si Prisila a kaped'ami bun a gumagalebek sia kanu Isa al-Masih. ⁴Silan su manga taw a timbang a inisigkil'ilan su umul'ilan sabap sa laki. Na dikena bu saki i pakadsukul-sukul kanilan ka apeg den nu manga umpungan nu 'bpamaginugut a dikena-Yahudi. ⁵Islam aku nu bun kanu 'bpamaginugut a pendidilimudan kanu walay ni Prisila enggu Akila. Salam bun kanu papedtayan ku a si Ipinitus. Sekanin i muna-muna a naginugut kanu Isa al-Masih kanu prubinsia a Asia. ⁶Salam bun kani Mariam a 'bpaginapas a benal pedtabang sa lekanu. ⁷Islam aku nu bun kani Andruniku enggu Yunia a manga pagidsan ku bun a Yahudi a naped ku sa bilangguan.^c Silan pan i nangauna maginugut kanu Isa al-Masih kumin sa laki enggu katawan a benal silan nu manga sinugu

^b 16:3 Akila Mailay bun su makapantag kani Akila enggu su kaluma nin a si Prisila sia kanu Manga Pinggalebek'u Manga Sinugu nu Isa al-Masih 18 sia kanu Kitab Injil.

^c 6:7 Su nia a ayat na nabilanggu si Bulus sabap kanu kabpangusiat'in kanu Mapia a Tutuma pantag kanu Isa al-Masih.

Ruma 16

nu Isa al-Masih. ⁸Islam aku nu bun kani Ampliatus a papedtayan ku sia kanu Mapulu tanu. ⁹Salam bun kani Urbanus a pagidsan tanu bun a gumagalebek sia kanu Isa al-Masih taman kanu papedtayan ku a pakat a si Istakis. ¹⁰Maitu bun, salam bun kani Apilis a pakasuat kanu Isa al-Masih taman den kanu sakatiwalayan ni Aristubulus. ¹¹Salam bun kani Hirudiun a pagidsan ku a Yahudi taman kanu manga lusud tanu sa tian sa paginugut kanu sakatiwalayan ni Narsisus.

¹²Islam aku nu bun kani Tripina enggu Tripusa a manga gumagalebek bun kanu Mapulu. Salam bun kanu papedtayan ku a pakat a si Pirsisa, masela a benal i nakadtabang'in sia kanu galebekan kanu Mapulu. ¹³Salam bun kani Rupus a pinamili sia kanu Mapulu taman den kanu ina nin a timbang a ina ku bun. ¹⁴Maitu bun, isalam aku nu bun kani Asinkritus, Pligun, Hirmis, Patrubas enggu kani Hirmas taman kanu manga lusud tanu bun sa tian a manga kaped'ilan. ¹⁵Salam bun kani Pilulugus enggu Yulia taman kani Nirius apeg'u suled'in a babay enggu kani Ulimpas taman den kanu 'bpamaginugut a kaped'ilan.

¹⁶Na salamen na uman i isa i ped'in sia luyud kanu kinasuti lun nu Kadenan. Pedsalamen kanu bun nu langun na umpungan nu 'bpamaginugut kanu Isa al-Masih sia.

¹⁷Manga lusud ku sa tian, pangingati nu su manga taw a 'bpangaden sa kabpipitas enggu papedsibay sa lekanu sia makanggulalan kanu ibpamandu nilan a sungkang kanu manga tidtu a panduan a natalima nu. Pangabungi nu a benal silan. ¹⁸Ka su maitu ba a manga taw na dikena silan gumagalebek kanu Mapulu tanu a su Isa al-Masih ka nia nilan 'bpaginugutan na kanu kanilan bu a kiug. Na sia makanggulalan kanu manga mapia enggu mamis a kangadtalu nilan na pakapasibay nilan su manga taw a paidu i nasabutan nin. ¹⁹Na 'gkagalaw aku a benal sa napayag den kanu langun su katulangedan nu sa kabpaginugut kanu Mapulu. Ugaid'a nia ku kalinian na 'gkategel kanu sia kanu ngin i mapia enggu abungi nu su ngin i mawag. ²⁰Na su Kadenan a 'bpagenggay sa kalilintad na di den gaid mauget na ipatalaw nin sa lekanu su kapegkagaga nu Datu na Giadsal. San sa lekanu su da idsan nin a limu nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih.

²¹Pedsalamen kanu bun ni Timuti a kaped ku a gumagalebek sia kanu Mapulu enggu si Lusius, Yasun enggu Supatir a manga pagidsan ku bun

Ruma 16

a Yahudi. ²²(Saki menem si Tirsius a nasugu semulat kanu nia ba a sulat. Pedsalamen ku bun sekanu sia luyud kanu Mapulu tanu).

²³Pedsalamen kanu bun ni Gayus a pedtuganul sa laki sia enggu kanu umpungan nu 'bpamaginugut a pendidilimudan kanu walay nin. Na maitu bun si Irastu a pedtuganul sa kuleta nu siudad enggu su suled tanu sa paginugut a si Kuartus na pedsalamen kanu nilan bun.

²⁴Palihalan kanu langun nu Mapulu tanu a su Isa al-Masih. Amin.^d

Su Pugi kanu Kadenan

²⁵Pugin su Kadenan a papegkabagel kanu salig'u a sia luyud kanu Mapia a Tutuma a inipangusiat ku sa lekanu pantag kanu Isa al-Masih. Su Mapia a nia a Tutuma na nakapagena a kahanda nu Kadenan sa kanu nauget den a timpu ²⁶ugaid'a saguna na inipayag den sia nakanggulalan kanu manga inisulat'u manga nabi sia luyud kanu ngin i inisugu nu Kadenan a Mapulu a da taman nin asal'a su langun na bangsa na makapaginugut sa lekanin sia makanggulalan sa kasalig lun. ²⁷Na su Kadenan bu i pakataw kanu langun-langun. Pugin sekanin taman sa taman sia makanggulalan kanu Isa al-Masih. Amin.

Wassalam

---

^d 16:24 Su nia ba a ayat na dala makabetad kanu ped kanu danden a nakasulat sa basa a Grik.